T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

Sporda Psikososyal Alanlar Bilim Dalı

VOLEYBOL ALTYAPI TAKIMLARINDAKİ SPORCULARDA ROL BELİRSİZLİĞİNİN TAKIM BÜTÜNLÜĞÜNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Atakan GÜNEYLİGİL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Okan KILIÇKAYA

İstanbul – 2025

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Atakan GÜNEYLİGİL

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Voleybol Altyapı Takımlarındaki Sporcularda Rol Belirsizliğinin Takım Bütünlüğüne Etkisi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 02.01.2025

Sayfa Sayısı : 73

Tez Danışmanları : Dr. Öğr. Üyesi Okan KILIÇKAYA

Dizin Terimleri : Voleybol, Rol Belirsizliği, Takım Bütünlüğü, Spor

Türkçe Özet : Bu araştırma, Türkiye genelinde 13-18 yaş arası 310 voleybol altyapı sporcusu üzerinde, rol belirsizliğinin takım bütünlüğüne etkisini incelemiştir. Rol belirsizliği ile takım bütünlüğü arasında negatif bir ilişki bulunmuş; kadın sporcuların takım bütünlüğü puanlarının daha yüksek olduğu ve yıldız kategorisindeki sporcuların takım bütünlüğü algılarının daha güçlü olduğu belirlenmiştir. Maç deneyimi ve aynı takımda oynama süresi gibi değişkenlerin de bu ilişkide etkili olduğu görülmüştür. Bulgular, altyapı sporcularının bireysel rollerini netleştirme ve takım dinamiklerini güçlendirme açısından antrenör ve yöneticilere rehberlik etmektedir.

Dağıtım Listesi :
1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Atakan GÜNEYLİGİL

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

Sporda Psikososyal Alanlar Bilim Dalı

VOLEYBOL ALTYAPI TAKIMLARINDAKİ SPORCULARDA ROL BELİRSİZLİĞİNİN TAKIM BÜTÜNLÜĞÜNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Atakan GÜNEYLİGİL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Okan KILIÇKAYA

İstanbul – 2025

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Atakan GÜNEYLİGİL

…/…/2025

T.C.

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Atakan GÜNEYLİGİL'in **"Voleybol Altyapı Takımlarındaki Sporcularda Rol Belirsizliğinin Takım Bütünlüğüne Etkisi"** adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı Sporda Psikososyal Alanlar Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Doç. Dr. Aydın PEKEL

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Okan KILIÇKAYA

(Danışman)

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDOĞAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / .... / 20..

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırma, voleybol altyapı takımlarında sporcuların yaşadığı rol belirsizliğinin takım bütünlüğü üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Türkiye genelinde farklı illerde faaliyet gösteren altyapı voleybol takımlarında oynayan 13-18 yaş arası 310 sporcudan oluşan bir örneklem grubu üzerinde yürütülmüştür. Örneklem grubu, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve gençler (U16-U18) ile yıldızlar (U14-U16) yaş kategorilerindeki sporcuları kapsamıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Beauchamp ve Bray (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlanan "Rol Belirsizliği Ölçeği" ile Carron, Widmeyer ve Brawley (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlanan "Takım Bütünlüğü Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplar t-testi, One Way ANOVA ve Pearson korelasyon analizleri uygulanmıştır.

Bulgular, rol belirsizliği ve takım bütünlüğü arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Kadın sporcuların takım bütünlüğü puanlarının erkek sporculara kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaş grupları açısından, yıldız kategorisindeki sporcuların takım bütünlüğü algılarının genç kategorisindeki sporculardan daha güçlü olduğu belirlenmiştir. Aynı takımda oynama süresi ve maç deneyimi gibi değişkenler, rol belirsizliği ve takım bütünlüğü üzerinde anlamlı farklılıklar yaratmıştır. Özellikle, 50 maçtan az deneyime sahip sporcuların rol netliği algısının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, rol belirsizliğinin takım bütünlüğü üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu, ancak bu ilişkinin cinsiyet, yaş, pozisyon ve tecrübe gibi değişkenlere bağlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu bulgular, altyapı voleybol takımlarında görev yapan antrenörler ve spor yöneticileri için sporcuların bireysel rollerini netleştirme ve takım dinamiklerini güçlendirme konularında yol gösterici niteliktedir. Araştırma, altyapı sporcularının hem bireysel gelişimini desteklemeye hem de takım performansını artırmaya yönelik önemli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Voleybol, Rol Belirsizliği, Takım Bütünlüğü, Spor

SUMMARY

This research was conducted in order to examine the effect of role uncertainty experienced by athletes on team integrity in volleyball infrastructure teams. The study was conducted on a sample group of 310 athletes between the ages of 13 and 18 who play in infrastructure volleyball teams operating in different provinces throughout Turkey. Dec. The sample group was selected by the kolayda sampling method and included athletes in the youth (U16-U18) and stars (U14-U16) age categories.

The Turkish-adapted "Role Uncertainty Scale" developed by Beauchamp and Bray (2001) and the Turkish-adapted "Team Integrity Scale" developed by Carron, Widmeyer and Brawley (1985) were used as data collection tools in the research. In the analysis of the data, independent groups t-test, One Way ANOVA and Pearson correlation analyses were applied.

The findings revealed that there is a negative relationship between role Deciency and team integrity. It has been found that the team integrity scores of female athletes are higher compared to male athletes. In terms of age groups, it has been determined that the perceptions of team integrity of athletes in the star category are stronger than those of athletes in the junior category. Variables such as playing time and match experience in the same team have created significant differences on role uncertainty and team integrity. In particular, it has been observed that athletes with less than 50 games of experience have a higher perception of role clarity.

As a result, it was found that role uncertainty has a negative impact on team integrity, but this relationship differs depending on variables such as gender, age, position, and experience. These findings are a guide for coaches and sports managers working in infrastructure volleyball teams to clarify the individual roles of athletes and strengthen team dynamics. The research provides important information to support both the individual development of infrastructure athletes and to improve team performance.

Keywords: Volleyball, Role Ambiguity, Team Integrity, Sports

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
SUMMARY ..... **ii**
İÇİNDEKİLER ..... **iii**
KISALTMALAR ..... **v**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vi**
ÖNSÖZ ..... **vii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL BİLGİLER

1.1. Voleybol Branşı Hakkında 4
1.1.1. Dünyada Voleybolun Gelişimi 7
1.1.2. Türkiye'de Voleybolun Gelişimi 8
1.2. Voleybolda Uygulanan Temel Teknikler 10
1.2.1. Parmak Pas 10
1.2.2. Manşet Pas 12
1.2.3. Servis 13
1.2.4. Smaç 14
1.2.5. Blok 15
1.3. Voleybolda Oyuncu Mevkileri 16
1.3.1. Pasör 16
1.3.2. Pasör Çaprazı 17
1.3.3. Orta Oyuncu 17
1.3.4. Smaçör (Köşe Oyuncusu) 18
1.3.5. Libero 19
1.4. Rol Kavramı 20
1.4.1. Rol Çeşitleri 21
1.4.2. Rol Çatışması 22
1.4.3. Roller Arası Çatışma 24
1.5. Rol Belirsizliği Kavramı 25
1.5.1. Rol Belirsizliği Türleri 26
1.5.2. Rol Belirsizliği Nedenleri 27
1.5.3. Rol Belirsizliğinin Sonuçları 29
1.5.4. Rol Belirsizliğinin Neden Olduğu Sorunlar 30
1.6. Takım Bütünlüğü 31
1.6.1. Takım Uyumunun Tanımı 31
1.6.2. Uyumun Çok Boyutluluğu 32
1.7. Takım Bütünlüğü ve Performans 32
1.7.1. Gruplarda Roller, Bağımlılık ve Verimlilik 32

İKİNCİ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Yöntemi 34
2.2. Evren ve Örneklem 34
2.3. Veri Toplama Araçları 34
2.3.1. Rol Belirsizliği Ölçeği 34
2.3.2. Takım Bütünlüğü Ölçeği 35
2.4. Verilerin Analizi 35
2.4.1. Verilerin Normallik Test Sonuçları 35
2.4.2. Ölçeklere Uygulanan Analizler 36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

3.1. Araştırmanın Bulguları 37

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 43
KAYNAKÇA 56

KISALTMALAR

TVF **:** Türkiye Voleybol Federasyonu

FIVB **:** Uluslararası Voleybol Federasyonu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Normallik Testi Sonuçları 35
Tablo 2. Katılımcıların Ölçeklerden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistiği.....37
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması 37
Tablo 4. Katılımcıların Oynadıkları Yaş Kategorisi Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması 38
Tablo 5. Katılımcıların Mevkilerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....38
Tablo 6. Katılımcıların Voleybola Başlama Kategorilerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması 40
Tablo 7. Katılımcıların Aynı Takımda Oynama Sürelerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması 40
Tablo 8. Katılımcıların Maç Tecrübelerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması 41
Tablo 9. Sporcularda Rol Belirsizliği – Takım Birlikteliği Pearson Korelasyon Analizi.....42

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez sürecim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle bana rehberlik eden, her aşamada yol gösteren ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Okan KILIÇKAYA'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Tezimin her aşamasında sergilediği akademik rehberlik, yapıcı eleştiriler ve teşvik edici yaklaşımı, karşılaştığım güçlükleri aşmamda önemli bir rol oynamış ve çalışmamın daha nitelikli bir şekilde tamamlanmasına katkı sağlamıştır. Bilimsel araştırma sürecine dair kazandırdığı bakış açısı ve paylaştığı değerli bilgi birikimi, akademik gelişimimde yol gösterici olmuştur. Kendisine sonsuz şükranlarımı sunarım.

GİRİŞ

Kavramsal Çerçeve

Takım sporları, bireylerin hem fiziksel hem de psikolojik gelişimlerine önemli katkılar sağlayan bir sosyal ortam sunar. Bu ortam, bireylerin hem kendilerini ifade etmelerine hem de grup dinamiklerine uyum sağlamalarına olanak tanır. Özellikle voleybol gibi takım sporları, sporcuların kişisel becerilerini sergileyebileceği ve geliştirirken aynı zamanda takım hedeflerine uyum sağlayarak iş birliği yapabilecekleri bir bağlam sunar. Ancak takım sporlarında başarı, yalnızca bireysel yeteneklerle sınırlı kalmaz; takım dinamiklerinin ve grup içindeki uyumun başarının temel belirleyicileri arasında olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, sporcuların takımdaki görev ve sorumluluklarını anlamaları ve bu rolleri benimsemeleri, hem bireysel hem de takım performansını doğrudan etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sporcuların, takımdaki rollerini anlamakta zorlanmaları ya da bu rollerin açıkça tanımlanmamış olması, rol belirsizliği olarak tanımlanmaktadır. Rol belirsizliği, bireyin takım içindeki yerini net bir şekilde algılayamaması durumudur ve bu durum bireyin performansını, motivasyonunu ve takım içindeki sosyal bağlarını olumsuz etkileyebilir. Takım içindeki rollerin açık bir şekilde tanımlanmaması ve bu rollerin bireyler arasında çatışma yaratması, takım bütünlüğünü zedeleyebilir ve başarının önündeki en büyük engellerden biri haline gelebilir. Bunun aksine, açık ve net bir şekilde belirlenmiş roller, sporcuların hem bireysel başarılarına hem de takım içindeki uyumlarına katkı sunar.

Takım bütünlüğü ise takım üyelerinin ortak hedefler doğrultusunda bir arada çalışabilme ve birbirleriyle uyum sağlayabilme yeteneğini ifade eder. Takım bütünlüğü, sosyal ve görev temelli olmak üzere iki temel boyut üzerinden incelenmektedir. Görev bütünlüğü, takım üyelerinin ortak bir hedef doğrultusunda birlikte çalışabilme becerisiyle ilgilidir. Sosyal bütünlük ise, takım üyeleri arasında kurulan bağların gücüyle ilişkilidir. Sosyal bütünlük, bireylerin bir gruba aidiyet hissi geliştirmesini ve grup içinde olumlu sosyal ilişkiler kurmasını sağlarken, görev bütünlüğü daha çok performans odaklı iş birliğini destekler. Bu iki boyutun güçlü olduğu takımlarda, sporcular arasında daha güçlü bir sinerji oluşur ve bu durum başarıyı doğrudan etkiler.

Voleybol altyapı takımları, genç sporcuların hem bireysel becerilerini geliştirdiği hem de takım dinamiklerine uyum sağlamayı öğrendiği bir süreçtir. Bu süreçte sporcuların rolleri, genellikle yaş grupları, fiziksel özellikler ve pozisyon gerekliliklerine göre belirlenmektedir. Ancak altyapı düzeyindeki sporcuların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin henüz tamamlanmamış olması, takım içi rollerin benimsenmesini zorlaştırabilir. Bu durum, rol belirsizliğinin altyapı düzeyindeki sporcularda daha sık görülmesine neden olabilir. Rol belirsizliği, genç sporcularda stres, güvensizlik, motivasyon kaybı ve grup çatışması gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir. Özellikle altyapı takımlarında bu sorunların önüne geçilmesi, sporcuların hem bireysel hem de takım olarak gelişimlerini desteklemek için kritik bir öneme sahiptir.

Bu çalışmada, altyapı voleybol takımlarında rol belirsizliği ve takım bütünlüğü arasındaki ilişki incelenmiştir. Rol belirsizliğinin sosyal ve görev bütünlüğü üzerindeki etkilerinin araştırılması, hem takım dinamiklerini anlamak hem de sporcuların bireysel performanslarını artırmak için önemlidir. Çalışmanın temel amacı, voleybol altyapı takımlarında rol belirsizliği ile takım bütünlüğü arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bu ilişkiyi etkileyen faktörleri ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırmada, sporcuların cinsiyetleri, yaş grupları, voleybola başlama yaşları, pozisyonları, takımda oynama süreleri ve maç deneyimleri gibi değişkenlerin, rol belirsizliği ve takım bütünlüğü üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Bu araştırma, literatürdeki mevcut çalışmalara önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir. Literatürde, sporcuların rol algıları ve takım içi dinamikleri arasındaki ilişkiler üzerine çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, Türkiye'deki altyapı voleybol takımlarını odağına alan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu durum, araştırmanın önemini daha da artırmaktadır. Çalışmanın bulgularının, altyapı sporcularının gelişimine yönelik stratejiler geliştirilmesine rehberlik etmesi beklenmektedir. Özellikle antrenörler ve spor yöneticileri için, sporcuların rol algılarını geliştirmek ve takım dinamiklerini güçlendirmek adına uygulanabilir öneriler sunulacaktır.

Araştırmanın problem durumu şu şekilde özetlenebilir: Voleybol altyapı takımlarında, sporcuların takımdaki görev ve sorumluluklarını net bir şekilde algılayamamaları durumunda, takım bütünlüğü nasıl etkilenmektedir? Bu temel problem, araştırmanın alt problemleriyle detaylandırılmıştır. Cinsiyet, yaş grubu,

pozisyon, takımda oynama süresi ve maç deneyimi gibi değişkenlerin rol belirsizliği ve takım bütünlüğü üzerindeki etkileri, bu çalışmada incelenmiştir.

Araştırma soruları şu şekilde sıralanabilir:

1. Voleybol altyapı takımlarında sporcuların rol belirsizliği algıları ile takım bütünlüğü arasındaki ilişki nedir?
2. Sporcuların cinsiyetleri, rol belirsizliği ve takım bütünlüğü algıları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmakta mıdır?
3. Yaş gruplarına (yıldızlar ve gençler) göre sporcuların rol belirsizliği ve takım bütünlüğü algılarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Sporcuların oynadıkları pozisyonlara göre rol belirsizliği ve takım bütünlüğü algılarında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
5. Aynı takımda oynama süresi, sporcuların rol belirsizliği ve takım bütünlüğü algılarını nasıl etkilemektedir?
6. Sporcuların maç deneyimlerine (50 maçtan az veya fazla) göre rol belirsizliği ve takım bütünlüğü algılarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın sonuçlarının, altyapı voleybol takımlarında sporcuların bireysel gelişimini desteklemek ve takım dinamiklerini güçlendirmek adına önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Altyapı düzeyindeki sporcuların sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılması, sporcuların spora bağlılıklarını artırabilir ve kariyerlerini olumlu yönde etkileyebilir. Antrenörler için, sporcuların görev ve sorumluluklarını net bir şekilde anlamalarını sağlayacak iletişim stratejilerinin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, takım içindeki sosyal bağların güçlendirilmesi ve görev odaklı iş birliğinin artırılması için uygulanabilir yöntemler sunulabilir.

Bu bağlamda, araştırmanın sonuçlarının yalnızca literatüre katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda altyapı voleybol takımlarında görev yapan antrenörler, spor yöneticileri ve eğitimciler için de pratik faydalar sunması hedeflenmektedir. Sporcuların bireysel rollerini net bir şekilde kavraması ve takım içinde sosyal bütünlüğü güçlendirmesi, uzun vadede başarıyı artıracak önemli bir adımdır. Araştırmanın bulgularının, hem bireysel hem de takım düzeyindeki gelişimi desteklemek için yol gösterici olması beklenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1.1. Voleybol Branşı Hakkında

Voleybol, bir file ile ikiye bölünmüş sahada, iki takım arasında oynanan heyecan verici bir spordur. Bu oyunun farklı koşullara uyarlanmış versiyonları sayesinde, her yaştan ve beceri seviyesinden sporcu voleybolu rahatlıkla oynayabilir. Oyunun temel amacı, topu file üzerinden rakip sahaya gönderip topun oraya düşmesini sağlamak ve aynı zamanda rakibin de aynı hedefe ulaşmasını engellemektir.

Her takım, blok teması dışında topa en fazla üç kez vurabilir. Oyun, topun file üzerinden rakip sahaya gönderildiği servisle başlar ve ralli, top yere düşene, oyun dışına çıkana veya bir takım hata yapana kadar devam eder. Ralliyi kazanan takım bir puan alır ve bu puan sistemi "Ralli Puan Sistemi" olarak adlandırılır. Eğer ralliyi karşılayan takım kazanırsa, bir puan kazanmanın yanı sıra servis hakkını alır ve oyuncularını saat yönünde bir pozisyon döndürerek oyuna devam eder. Bu döngü, oyunun temposunu ve stratejik yönünü belirleyen önemli bir unsurdur.

Voleybol, izleyiciler ve oyuncular için büyük heyecan barındıran, dinamik bir spordur. Oyunun temel amacı, takımların topu üç pas içinde kontrol ederek rakip sahaya göndermesi ve topun rakip alana temas etmesini sağlamaktır. Bu stratejik paslaşmalar, topun başarılı bir şekilde rakip sahaya indirilmesi durumunda takıma bir puan kazandırır. Hem hızlı refleksler hem de etkili takım çalışması gerektiren bu süreç, voleybolu daha da çekici kılar(Tunçel 2021).

Amerikan Spor Eğitim Programı (1998), voleybolu her anında temel bireysel beceriler ve güçlü bir takım çalışması gerektiren, bu yetenekleri etkili bir güç ve hızla harmanlayan yüksek yoğunluklu bir spor olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre voleybol, oyuncuların yalnızca fiziksel dayanıklılıklarını değil, aynı zamanda stratejik düşünme ve uyum içinde hareket etme becerilerini de geliştirdiği dinamik bir oyundur.

Voleybolda, her biri altı oyuncudan oluşan takımlar, belirlenmiş kurallar çerçevesinde topu rakip takımın sahasına düşürerek puan kazanmaya çalışır. Bu spor, kısa süreli (genellikle 3 ila 9 saniye süren) yüksek yoğunluklu oyun sekanslarıyla tanımlanır; her puan sonrasında ise kısa toparlanma aralıkları vardır. Voleybol

oyuncularının hareketleri pozisyonlarına göre farklılık gösterse de, hızlanma ve yavaşlama, yön değiştirme, zıplama, topa vurma ve çok yönlü hareketler gibi temel beceriler ortak olarak gerçekleştirilir. Bu hareketlerin yoğunluğu ve çeşitliliği, voleybolu hem fiziksel dayanıklılık hem de stratejik düşünme gerektiren dinamik bir spor haline getirir(Chahal vd. 2023).

Voleybolda başarılı olmak için erken analiz, durum değerlendirmesi, olasılıkları tahmin etme ve en uygun çözümü hızlıca seçme gibi beceriler son derece önemlidir. Bu nedenle, oyuncuların oyunda bilinçli planlama ve karar verme süreçlerinde etkili bir şekilde hareket etmeleri gerekir (Eralp ve Çotuk 2006). Çünkü tüm bu değerlendirmeleri ve kararları saniyeler içinde yapmaları gerektiğinden, yüksek verimlilik ancak düzenli bir antrenman programı ve sürekli pratikle mümkündür.

Voleybol, oyunculardan bir grup içinde sorumluluk üstlenmeyi, takım üyeleriyle uyum içinde hareket etmeyi ve etkili iş birliği yapmayı talep eder. Ayrıca, hem liderlik özellikleri sergileyebilme hem de bir lidere uyum sağlayabilme yeteneği gerektirir. Bu spor dalı, oyuncularda özgüven geliştirme ve hızlı, doğru kararlar alabilme becerilerini de teşvik eden bir yapıya sahiptir (Aracı 2001).

Voleybol, 9 m x 18 m boyutlarında, ortadan bir file ile ikiye bölünmüş bir sahada, her biri altı oyuncudan oluşan iki takım arasında oynanan bir spordur. Oyunun temel amacı, topu en fazla üç vuruşla filenin üzerinden rakip sahaya göndererek puan kazanmak ve servis avantajını elde etmektir (Fröhner ve Cengiz, 1999; Şenel 2021). Günümüzde voleybol takımları, altı as oyuncu ve altı yedek oyuncu olmak üzere toplam 12 kişiden oluşur.

File yüksekliği kadınlar için 2,24 m, erkekler için ise 2,43 m olarak ayarlanır. Maç, bir baş antrenör ve bir yardımcı antrenör tarafından yönetilir. Maçı kazanmak için bir takımın üç seti kazanması gerekmektedir. Eğer rakip takım bir veya daha fazla set kazanırsa, dördüncü set oynanır ve maç 2-2 eşitlikle devam ederse, kazananı belirlemek için "karar seti" olarak bilinen beşinci set oynanır.Her sette, seti kazanmak için rakibe karşı en az iki puan fark elde edilmelidir. Eğer bu fark sağlanamazsa, set 25 puanın üzerine çıkar. Ancak beşinci set oynandığında, set 15 puanla sınırlıdır ve yine iki puan fark gereklidir. Bu kurallar, voleybolun hem fiziksel hem de stratejik yönünü öne çıkaran bir yapı sunar (Vurat, 2000; akt. Şenel, 2021).

Oyun, servis çizgisinin gerisindeki bir oyuncunun topa vurarak file üzerinden rakip sahaya göndermesiyle başlar. Servisi atan oyuncunun amacı, topun fileyi geçerek rakip sahaya ulaşmasını sağlamaktır. Servisten sonra top fileye temas edebilir, yere düşebilir veya bir takım hata yapabilir; bu durumlarda bir "ralli" gerçekleşir. Ralliyi kazanan takım bir puan alır ve servis atma hakkını elde eder.Servis hakkını kazanan takım, yeni servisi atmadan önce saat yönünde bir pozisyon döner. Bu rotasyon, her oyuncunun farklı pozisyonlarda oynayarak oyuna çeşitli açılardan katkı sağlamasına imkân tanır ve takım stratejilerinin çeşitliliğine olanak sağlar.

Bir voleybol takımı en fazla 14 oyuncu, bir baş antrenör, bir yardımcı antrenör, bir masör ve bir doktordan oluşur. Maç sahası ise, dikdörtgen ve simetrik olmalı; oyun alanı ve serbest bölge olmak üzere iki ana bölüme ayrılmalıdır. Oyun alanının yüzeyi düz, yatay ve her noktada aynı özelliklere sahip olacak şekilde tasarlanmalıdır. Oyuncuların güvenliği açısından pürüz veya kayganlık içermemeli ve yaralanma riskini en aza indirecek standartlarda olmalıdır.

Türkiye Voleybol Federasyonu'nun belirlediği kurallara göre, pürüzlü ya da kaygan zeminlerde oynamak kesinlikle yasaktır. Bu standartlar, oyuncuların performansını güvenli bir ortamda sergilemelerini sağlamak amacıyla uygulanır.(Türkiye Voleybol Federasyonu, 2020, s.16).

Voleybolda ana amaç, topu file üzerinden rakip sahaya gönderip yere değmesini sağlayarak puan kazanmak ve rakibin aynı hedefe ulaşmasını engellemektir. Her ralli sırasında, takım oyuncuları topu rakip sahaya göndermeden önce kendi sahalarında en az bir temas yapmak zorundadır. Bir takımın topa en fazla üç kez temas etmesine izin verilir; ancak, ilk temas rakibin hücumuna karşı yapılan bir blok ise takım toplamda dört temas hakkına sahip olur (Hocaoğlu-Coşkun, 2021). Bu kuralların dışında bir temas yapılması durumunda, takım puanı kaybeder ve servis hakkı rakip takıma geçer.

Voleybolda oyunun başlangıcında kullanılan ilk teknik, servistir. Servis atan oyuncu, topu file üzerinden rakip sahaya gönderir ve böylece ralli başlar. Ralli, topun oyun alanına düşmesi, sınırların dışına çıkması veya takımlardan birinin hata yapmasına kadar devam eder. Voleybolda ralliyi kazanan takım bir puan kazanır; bu sisteme "Ralli Puan Sistemi" denir. Eğer ralliyi karşılayan takım kazanırsa, bir puan alır ve servis hakkını elde eder. Takımlar, ardışık puan kazandıkları sürece aynı

pozisyonlarda kalır; ancak, rakibe puan verdiklerinde oyuncular saat yönünde bir pozisyon döner.

1.1.1. Dünyada Voleybolun Gelişimi

Voleybol sporu, ilk kez 1895 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde "Mintonette" adıyla oynandı. Bu spor, Genç Erkekler Hristiyan Birliği'nde (YMCA) beden eğitimi öğretmeni olan William G. Morgan tarafından, iş insanlarını fiziksel olarak aktif tutmak amacıyla geliştirildi (Eren, 2010). Morgan, 1891 yılında YMCA'de basketbolu icat eden James Naismith'ten ilham almış, ancak basketbolun fazla fiziksel temas içermesi nedeniyle bu sporu doğrudan benimsemekten kaçınmıştır. Bunun yerine, tenisten esinlenerek bir tenis filesini 1,83 metre yüksekliğe kaldırmış ve oyuna uygun hale getirmek için basketbol topunun iç lastiğini çıkararak daha hafif bir top tasarlamıştır (Bahr ve Reeser, 2003). Bu yenilikler, zamanla gelişerek günümüzün voleyboluna dönüşen Mintonette oyununun temelini atmıştır.

"Mintonette" adı, daha sonra topa yere değmeden vurmayı ifade eden "volley" kelimesinden esinlenilerek "voleybol" olarak değiştirilmiş ve oyun bu yeni adıyla tanınmaya başlamıştır. Oyunun ilk kuralları, yaratıcısı William G. Morgan tarafından belirlenmiş; ancak, 1916 yılında YMCA ve Ulusal Üniversite Atletizm Birliği (NCAA) tarafından gözden geçirilerek güncellenmiştir. Bu düzenlemeler, YMCA ve NCAA bünyesinde voleybolun hızla popülerlik kazanmasına katkı sağlamıştır. I. Dünya Savaşı sırasında Amerikan askerleri tarafından Avrupa'ya tanıtılan voleybol, bu kıtada da yayılmaya başlamıştır.

İlk voleybol şampiyonaları Sovyetler Birliği'nde düzenlenmiş ve bu etkinlik, voleybol için uluslararası bir organizasyonun kurulmasına yönelik önemli bir adım olmuştur. 1929 yılında ilk şampiyonalar Amerika Birleşik Devletleri ve Polonya'da gerçekleştirilmiştir. Avrupa'da düzenlenen ilk uluslararası yarışmalar ise İngiltere'de yapılmış; bu yarışmalara Polonya, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya katılmıştır. 1932 yılında, YMCA organizasyonunun bir alt birimi olarak Amerika Birleşik Devletleri Voleybol Birliği kurulmuş ve aynı dönemde Sovyetler Birliği Voleybol Federasyonu da faaliyete geçmiştir (Yolaç 2020, s.18).

Voleybol, 1900 yılında Kanada'nın öncülüğünde uluslararası arenaya adım attı. Kısa sürede Filipinler, Çin ve Japonya gibi Asya ülkeleriyle birlikte Meksika

liderliğindeki Güney Amerika ülkeleri tarafından da benimsenerek tüm dünyaya yayıldı. Avrupa ve Afrika'da da hızla popülerleşen voleybol, 1964 Tokyo Olimpiyatları'nda resmi spor dalı olarak yerini aldı. Plaj voleybolu ise 1996 Atlanta Olimpiyatları ile olimpik spor ailesine katıldı. Günümüzde 220'den fazla ülkede oynanan voleybol, Uluslararası Voleybol Federasyonu (FIVB) çatısı altında dünyanın en büyük sporlarından biri olarak kabul ediliyor. (FIVB).

Voleybol, 1964'te Olimpiyat Oyunları programına dahil edilmiş ve 1949'dan itibaren ulusal takımlar düzeyinde dünya şampiyonaları düzenlenmeye başlanmıştır. Voleybolun ilk resmi kuralları ise 1897 yılında Holsted tarafından geliştirilmiştir. Bu kurallar, 1946'da daha geniş bir tanıtım görmüş ve 1951'de Marsilya'da düzenlenen FIVB Kongresi tarafından resmen onaylanmıştır. Holsted'in rehber kuralları zaman içinde farklılık göstermiştir. Orijinal kurallar incelendiğinde, saha boyutu, file yüksekliği, top ağırlığı, sınırsız oyuncu değişikliği ve oyuncuların sahaya giriş yaptığı sağ taraftaki 1x1 metre kare alan gibi birçok unsurun daha sonra farklı düzenlemelere tabi tutulduğu görülmektedir. Voleybol kuralları, saha, file ve top için belirlenen standartlarla günümüzdeki son haline ulaşmak için defalarca gözden geçirilmiştir (Yusupovich, 2023).

Voleybol, günümüzde dünyanın en popüler ve en yaygın oynanan sporlarından biri haline gelmiştir. Oyuncular arasında fiziksel teması önlemeyi amaçladığından, voleybolun yaralanma riski daha düşük olması beklenir. Ancak, yüksek yoğunluklu hareketlerin gerekli olduğu temel oyun fonksiyonları nedeniyle voleybol oyuncuları yine de çeşitli yaralanmalar yaşayabilmektedir. Geçmişteki voleyboldan farklı olarak, modern voleybol çok daha hızlı ve yoğun bir yapıya bürünmüştür. Son yıllarda, oyunun kuralları ve antrenman süreçleri fiziksel, taktiksel ve teknik açıdan önemli bir evrim geçirerek, voleybolu giderek daha yüksek performans gerektiren bir spor dalı haline getirmiştir (Alves da Silva ve Gadelha da Almeida, 2017).

1.1.2. Türkiye'de Voleybolun Gelişimi

Ülkemizde voleybola olan ilgi 1919 yılında başlamış; bu spor, Selim Sırrı Tarcan'ın eğittiği ilk beden eğitimi öğretmenleri aracılığıyla okullarda yaygınlaştırılmıştır. İstanbul'un Cağaloğlu semtindeki Erkek Öğretmen Okulu'nda beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapan Selim Sırrı Tarcan, YMCA etkinliklerinde voleybolu gözlemleyip oynadıktan sonra bu sporu öğrencilerine

tanıtmıştır. Mezun öğrenciler aracılığıyla voleybol, Kabataş Erkek Lisesi, Vefa, Pertevniyal, Galatasaray ve Haydarpaşa liselerinde hızla popülerlik kazanmış; okul sporları turnuvaları sayesinde büyük bir coşkuyla benimsenip geliştirilmiştir. Sonrasında, voleybol üniversitelerde resmi bir kulüp sporu haline gelerek daha geniş bir kitleye ulaşmıştır (Eralp ve Çotuk, 2006).

1920 ile 1925 yılları arasında YMCA İstanbul şubesinin müdürü olarak görev yapan Dr. Deavar, İstanbul'da ilk voleybol takımını kurmuştur. İşgal yıllarında YMCA'da voleybolu izleyip bu spora hayran kalan Selim Sırrı Tarcan, gerekli hazırlıkları yaparak oyunu öğrencilerine öğretmeye başlamıştır. 1920 ile 1924 yılları arasında, Selim Sırrı Tarcan'ın eğittiği beden eğitimi öğretmenleri ülke genelinde yayılmış ve voleybolu tanıtmak ile okullarda bu sporun gelişimini desteklemek için çalışmışlardır (Tunçel, 2021).

1924 ile 1948 yılları arasında düzenlenen bölgesel voleybol turnuvaları, 1948'den 1970'e kadar "Türkiye Voleybol Şampiyonası" adı altında organize edilmiştir. 1970-1971 sezonunda erkekler, 1984-1985 sezonunda ise kadınlar için "Türkiye Milli Voleybol Ligi" kurulmuştur.

Türkiye'nin voleyboldaki ilk resmi uluslararası maçı, 1956 yılında Erkek Milli Takımı'nın Paris'teki Erkekler Dünya Voleybol Şampiyonası'nda mücadele etmesiyle gerçekleşmiştir. Kadınlar için ise ilk uluslararası maç, 1957 yılında düzenlenen Uluslararası İstanbul Turnuvası sırasında oynanmıştır.

Türkiye, 1948 yılında Uluslararası Voleybol Federasyonu'na (FIVB) üye olmuştur. Bu nedenle, ülkede voleybol için ayrı bir federasyon kurma gereği duyulmamış; spor, Basketbol, Voleybol ve Hentbol Spor Oyunları Federasyonu çatısı altında yönetilmiştir. Bu federasyon kapsamında, genellikle basketbol kulüpleri voleybol takımları oluşturmak üzere bir araya gelmiştir. Ancak 1958 yılında federasyon yapısı yeniden düzenlenmiş ve Voleybol ile Hentbol Federasyonu bağımsız bir birim olarak kurulmuştur (Yıldızbaş, 2019).

Bu hızlı gelişim sürecinde, voleybol belirli kurallarla daha yapılandırılmış bir spor haline gelmeye başladı. İlk başlarda sınırsız sayıda oyuncuya izin verilirken, bu kural daha sonra her takım için altı oyuncu ile sınırlandırıldı. 1960'lı yıllarda arka savunma bölgesindeki oyuncuların blok yapması yasaklandı ve aynı takımda yer alan

oyuncuların farklı numaralarla forma giymesi zorunlu hale getirildi. Voleybol, 1964 yılında Tokyo Olimpiyatları'nda ilk kez olimpik bir spor olarak yer aldı; bu turnuvada erkeklerde Sovyetler Birliği, kadınlarda ise Japonya şampiyon oldu (Yolaç, 2020).

2003 yılında Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı Avrupa Şampiyonası'nda Türkiye Kadın A Milli Takımı, zorlu müsabakalar sonucunda büyük bir başarıya imza atarak finale çıkmış ve turnuvayı ikinci sırada tamamlamıştır. 2005 yılında İzmir'de düzenlenen 23. Üniversiteler Yaz Oyunları'nda Türkiye Üniversite Erkek Milli Takımı, tarihindeki ilk birinciliği elde ederek şampiyon olmuştur. Bir yıl sonra, Yıldız Kız Milli Takımı dünya ikincisi olarak büyük bir başarı daha kazanmıştır. 2007 yılında Türkiye Kadın A Milli Takımı, başarılı performansını sürdürerek 16. Dünya Grand Prix müsabakalarına katılmaya hak kazanmıştır.

2011 yılında Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilen Dünya Şampiyonası'nda ise Yıldız Kız Milli Takımı şampiyonluk kürsüsüne çıkarken, aynı yıl Avrupa Gençlik Oyunları'nda Türkiye Erkek Milli Takımı da şampiyon olmuştur (Koçak, 2012).

Günümüzde voleybol, dünya genelinde en popüler ve en çok takip edilen sporlardan biri haline gelmiştir. Uluslararası Voleybol Federasyonu (FIVB) çatısı altında 165 ulusal federasyon ve yaklaşık 150 milyon aktif oyuncu bulunmaktadır (Pakoğlu, 2019).

1.2. Voleybolda Uygulanan Temel Teknikler

1.2.1. Parmak Pas

Voleybolda başarılı olmanın ana unsurlarından biri etkili pas vermektir. Oyuncuların doğru pası verebilmeleri, üstten veya alttan pas tekniklerini doğru bir şekilde uygulamalarına bağlıdır. Pas verme konusunda yaşanacak bir aksaklık, maç sırasında olumsuz sonuçlara yol açabilir. Daha yüksek bir başarı seviyesine ulaşmak için, özellikle oyun kurucu (setter) başta olmak üzere tüm oyuncuların en iyi pası vermeye çalışmaları büyük önem taşır (Utami vd. 2022).

Voleybolda pas tekniği, hem savunma hem de hücum stratejilerinde kritik bir rol oynayan temel bir beceridir. Üstten pas, ya da "set," topu belirli bir yüksekliğe ve hedefe yönlendirmek için hayati önem taşır. Bu teknik sayesinde hücum oyuncuları

spike ataklarıyla puan kazanabilirken, aynı zamanda savunma işlevleri de yerine getirilebilir. Üstten pas sırasında, parmakların ilk eklemleri topa temas eder; hız ve doğrultu ise bileklerin esnek hareketiyle kontrol edilir. Kolların, bacakların ve tüm vücudun ileri ve yukarı yönelmesiyle top, istenilen oyuncuya veya alana yönlendirilir.

Öte yandan, ön kol pası ya da "bump" genellikle servisi karşılamak için kullanılır. Bu teknikte top, bileklerin yaklaşık 10-15 cm yukarısından temas edilir ve oyun kurucuya etkili bir pas vermek için tercih edilir. Hücum hazırlığı açısından kritik olan bu pas sırasında, topu kontrol etmek için ön kol kaslarının üst kısmı kullanılır. Voleybolun dinamik yapısında, bu pas teknikleri hücum ve savunma arasında hayati bir denge kurarak oyunun temposunu belirler (Azhar vd., 2020).

Bu teknik genellikle yumuşak ve yüksek servisleri karşılamak, oyun kurucular ile diğer oyuncular arasında pas vermek ve bazen de oyun düzgün kurulamadığında son topu rakip sahaya göndermek amacıyla kullanılır (Vurat, 2000). Ayrıca, pasın en etkili şekilde yapılabilmesi için vücudun hedeflenen vuruş veya pas yönüne önceden konumlandırılması önemli bir unsurdur (Tiryaki, 1999).

Oyun kurucu, voleybolda üstten pas tekniğini uygulamaktan birincil derecede sorumlu olan oyuncudur ve bu tekniği diğer takım oyuncularına göre daha yetkin bir şekilde gerçekleştirmesi beklenir. Voleyboldaki en kritik pozisyonlardan biri olan oyun kurucu, sahada adeta bir oyun yöneticisi rolünü üstlenerek takımın hücum organizasyonlarını yönetir.

Voleybolda üstten pas, hem topu pas vermek hem de hücum oyuncuları için etkili bir set oluşturmak açısından kritik bir beceridir ve ince motor kontrol gerektirir. Üstten pas sırasında oyuncular, topun mesafesini ve yönünü kontrol etmelidir; bu özellikler, oyun durumuna göre hızla değişebilir. Voleybolda topu tutmak yasak olduğundan, üstten pas “yakalama ve atma” değil, teknik bir "itme" hareketi olarak gerçekleştirilir. Bu pas türü fazla güç gerektirmese de, hem maçlarda hem de antrenmanlarda birçok kez tekrarlanması, pasın mümkün olduğunca verimli yapılmasını zorunlu kılar. Pas verme konusunda uzmanlaşan oyun kurucuların performans seviyesi arttıkça, hücum oyuncularının verimliliği de aynı oranda artacaktır (Ozawa vd., 2021).

Etkili üstten paslar yapmak için birkaç önemli noktaya dikkat edilmelidir: topa parmakların iç yüzeyi ile temas etmek, topu durdurup başparmak ve diğer dört parmakla iterek yönlendirmek. Topu doğru şekilde itebilmek için sırt, dirsekler, başparmak ve parmaklar dışa doğru hafifçe bükülmeli; parmaklar ve bilekler ise topu yukarı doğru itmek amacıyla uzatılmalıdır. Temel pas tekniğine uyulmadığında pas hataları oluşabilir ve bu durum pasın doğruluğunu olumsuz yönde etkileyebilir (Satria, 2019).

1.2.2. Manşet Pas

Ön kol pası tekniği, voleybolda temel tekniklerden biri olup, birincil savunma tekniği olarak kabul edilir. Bu teknikte topa, kolların üst kısmıyla temas edilerek müdahale edilir ve en sık servis karşılama sırasında kullanılır (Tennant, 1986).

Ön kol pası tekniğinin kökeni, 1960 yılında Brezilya'da düzenlenen Dünya Şampiyonası'na dayanmaktadır. Bu teknik, Japon oyuncuların güçlü hücumlarına daha etkili bir şekilde karşı koymak amacıyla tanıtılmıştır. Uluslararası Voleybol Federasyonu, 1966 yılında ön kol pasını resmi voleybol kurallarına dahil etmiştir (Çelenk, 1998, s.16).

Ön kol pası tekniğini doğru şekilde uygulamak için ayaklar omuz genişliğinde açık olmalı, dizler hafifçe bükülmeli ve vücut hafif öne eğik pozisyonda olmalıdır. Topa temas anında, kollar düz ve kilitli kalmalı; dirsekler bükülmemeli ve vuruş sonrasında vücut ile kollar hedefe doğru hizalanmalıdır. Bu teknik, servis karşılama, rakibin hücumlarına karşı koyma ve bazen oyun kurucunun ulaşamayacağı düşük veya dışarıda kalan topları hücum oyuncusuna paslamak için kullanılır (Vurat, 2000).

Ön kol pası tekniğiyle yapılan bir servis karşılamada, top yeterli yükseklik ve hızla oyun kurucuya iletilebilirse, bu durum takımın seçilen atak türüne göre çeşitli hücum hareketleri yapmasına olanak tanır. Oyun kurucuya yapılan başarılı bir ön kol pası, takımın etkili oyun yönetimini destekler (Orkunoğlu, 1998).

Ön kol pası, takımın hücum stratejilerinde ve hücum oyuncularının tekniklerinde temel bir unsurdur. Oyun stili ve hücum temposu, takımın savunma başarısına bağlıdır; bu nedenle, oyun kurucunun iyi bir oyun kurabilmesi ve hücum oyuncularının ataklarını etkili şekilde gerçekleştirebilmesi için ön kol pasının doğru teknikle yapılması son derece önemlidir (Loveç, 2005).

1.2.3. Servis

Oyun, bir takımın servisiyle başlar (Yücesoy, 1987). Servis, topun servis alanından tek el veya kol ile vurularak oyuna sokulması olarak tanımlanır. Hakemin düdüğü ve işaretiyle, servis atan oyuncu oyunu başlatır. Modern voleybolda servis, aynı zamanda takımın ilk hücum hareketi olarak kabul edilmektedir (Eralp ve Çotuk, 2006).

Voleybolda servis stratejisi, oyuncuların bireysel servis becerilerine dayalı olarak geliştirilir. Bu strateji, her oyuncunun sahadaki performansına ve oyunun akışına göre belirlenir. Oyuncular, oyunun durumuna göre güçlü veya riskli servisler kullanabilme yeteneğine sahip olmalıdır. Riskli ve güçlü servisler genellikle hücum stratejisinin bir parçası olarak tercih edilir, ancak her durumda uygun olmayabilir. Servis stratejisi, set veya maçın gidişatına göre nasıl bir servis yapılacağına karar vermeyi içerir.

Rekabetçi voleybolda, servis oyunun sonucunu belirlemede önemli bir etkiye sahiptir. Bir maçı kazanmanın anahtarlarından biri, güçlü bir servis yeteneğine sahip olmaktır. Servis tekniği, doğrudan puan kazanma veya rakibin oyun kurma düzenini bozarak ralliyi takım lehine sürdürme açısından kritik bir rol oynar. Voleybolda bir takımın yaptığı ilk hücum olan servis, çeşitli türlere ayrılır; en yaygınları floater servis ve zıplama/spike servisidir. Uluslararası yarışmalarda, birçok elit oyuncu bu iki servis tekniğini etkili bir şekilde kullanmaktadır (Arif ve Sujarwo, 2021).

Belirli, taktiksel olarak seçilen alanlara yönlendirilen servisler, karşı takımın etkili bir oyun kurmasını veya başarılı bir atak yapmasını zorlaştırarak güçlü bir hücum-savunma aracı haline gelir (URL-3). Özellikle taktiksel olarak hassas şekilde uygulanan kısa servisler, rakibin ana hücum oyuncularının etkinliğini bozabilir ve oyun organizasyonlarını daha zor hale getirebilir (Ahrabi-Fard, 1999). Bu nedenle, iyi bir servis, takımın en önemli silahlarından biridir ve maç sırasında servisleri stratejik olarak kullanan bir takım önemli bir avantaj elde edebilir.

Voleybolun benzersiz özellikleri, oyun eylemlerinin birbirleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Servis dışında, her eylem bir öncekinden etkilenir ve tüm eylemler takip edenleri etkiler. Servis, doğrudan puan kazanma potansiyeli sağladığı için, hücum ve bloklama eylemleriyle en yüksek ilişkiye sahiptir. Karşılama, setleme

ve savunma, genellikle doğrudan puan kazanma olanağı tanımayan ara eylemlerdir. Bu ara eylemleri etkili bir şekilde gerçekleştirme becerisinden yoksun takımlar, set kaybetme olasılığı daha yüksek olan takımlardır (Gonzalez-Silva vd. 2020).

1.2.4. Smaç

Voleybol Amerikalılar tarafından icat edilmiş olsa da, spik vuruşu ilk kez 1913 yılında Manila'da düzenlenen Uzak Doğu Oyunları sırasında Filipinli oyuncular tarafından uygulanmıştır. Bu yenilik, oyunun icadından on sekiz yıl sonra gerçekleşmiştir (Bengü, 1983).

Spike, topa güçle vurarak rakip sahaya gönderme tekniği olarak basitçe tanımlanabilir. Tip, spike ve tip-spike gibi hücum teknikleri, benzer mekaniklere sahip olsa da topa temas anında uygulanan kuvvet ve vuruş açısında farklılık gösterir. Bu farklılıklar, oyuncuların beden yapıları ve motor becerilerindeki çeşitlilikten kaynaklanmaktadır. Spike, en göz alıcı ve dikkat çekici tekniklerden biri olarak, voleybol tutkunları tarafından ilgiyle takip edilmekte ve keyifle izlenmektedir (Selinger ve Ackermann-Blount, 1986).

Spike performansı üzerine yapılan üç boyutlu kinetik çalışmalar, cinsiyet, deneyim seviyesi ve teknik farklılıklar konusunda önemli içgörüler sağlamıştır. Ancak, erkekler ve kadınlar arasındaki teknik farklar ve deneyim seviyeleri üzerine genel bir görüş birliği bulunmamaktadır (Oliveira vd., 2020).

Spike sırasında başarı, kullanılan tekniğe bağlı olarak pozisyon, tempo, yön ve omuz-kalça ayrım açısı gibi faktörlerden etkilenir. Spike için iki farklı teknik tanımlanabilir. İlki, "geleneksel teknik" olarak bilinir ve spiking hareketi sırasında uçuş fazında kolların sagital düzlemde öne doğru sallanmasını içerir. Bu teknikte, omuzlar kalkış anında yukarı yönlü bir hareket başlatır ve tam uzanma sağlanana kadar 90 dereceden daha fazla bir açıyla devam eder. İkinci teknik ise "geri tepme tekniği" olarak bilinir ve iki üst ekstremitenin kısmi rotasyonunu içeren bir yükleme fazıyla başlar. Bu teknikte sağ omuz, tam fleksiyona ulaşmadan yaklaşık 90 derecede durur ve tam yatay abdüksiyona geçer. Ayrıca, üst ekstremiteler topa temas öncesinde bir "şişe hareketi" şeklinde ilerler (Seminati vd., 2015).

1.2.5. Blok

Bloklama, rakibin spike ataklarını etkili bir şekilde durdurmak amacıyla geliştirilmiş bir voleybol tekniğidir ve bu teknik, tenis sporundaki file önünde yapılan voleye ilham kaynağı olmuştur. Zamanla voleybol kurallarındaki güncellemeler, oyuncuların fileye dokunmadan file üzerinden topa müdahale etmelerine izin vermiştir. Böylece, bloklama yalnızca bir savunma hamlesi olmaktan çıkarak, oyuncuların file üzerinde topa temas etmelerini sağlayan daha kapsamlı bir teknik haline gelmiştir (Bengü, 1983, s.29).

Blok tekniği, savunmadaki ilk adım olup, rakip hücumcunun ataklarını durdurmak için kullanılır. Bu teknik, rakip hücumcu ile filede yüz yüze durarak, fileye en yakın noktadan zıplamayı ve elleri rakip sahaya doğru uzatmayı gerektirir; bu süreçte fileye dokunulmamalıdır. Bloklama, topu dikkatle takip etmeyi ve her an hazır bir pozisyonda olmayı gerektiren karmaşık bir tekniktir (Kessel, 1992). Etkili bir blok performansı için zıplama yeteneği, zamanlama, hızlılık, hareket kabiliyeti ve rakibi okuyabilme becerisi gibi faktörler son derece önemlidir.

Blok zayıf bir şekilde yapıldığında avantaj rakibe geçebilir; bu nedenle, rakibe karşı önemli bir üstünlük elde etmek güçlü bir bloklamaya dayanır. Bloklama, yalnızca bir savunma hamlesi değil, aynı zamanda hücum işlevi de gören bir file savunma tekniğidir. Amaç, topu rakip sahada "öldürmek" olduğundan, bloklama hem rakibin ataklarını durdurur hem de etkili bir karşı saldırı olarak işlev görür. Özellikle hareket hızı, blok performansında kritik bir rol oynar (Buekers, 1997).

Bloklama, bir maçın sonucunu belirlemede önemli bir rol oynar. Koçlar, oyuncularının hücumda puan kazanabilmesi için güçlü, hızlı ve yüksek zıplayabilen bireyler olmasını isterken, takım savunmasını güçlendirmek için de filede sağlam ve hızlı bir blok hattına ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle, blok yapan oyuncunun yalnızca teknik becerilere sahip olması yeterli değildir; aynı zamanda yüksek düzeyde taktik bilgiye de sahip olması gerekir (Palao vd., 2004).

Bloklama tekniğinin etkinliğini belirleyen temel faktörler arasında, başlangıçtan topa temas anına kadar geçen süre, ellerin file üzerinden rakip sahaya doğru açısı ve penetrasyonu, uçuş fazında fileye göre vücut pozisyonu ve zıplama yüksekliği bulunur. Özellikle ellerin fileye göre açısı ve penetrasyonu, etkili bir blok yüzeyi

oluşturmak ve topun geri sekmesini kontrol etmek için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, vücudun fileye doğru öne eğimli pozisyonlanması ve pelvis ile omuzların mümkün olduğunca fileye paralel tutulması, başarılı bir blok için önemli faktörler olarak kabul edilmektedir (Lobietti, 2009).

Voleybolda, özellikle rekabetçi maçlarda, iyi performansın temel odak noktası, puan kazandıran tekniklerin geliştirilmesidir. Bu nedenle, antrenman planlamasının büyük bir kısmı, oyuncuların teknik becerilerini artırmaya yönelik yollar aramayı içerir. Ayrıca, blok yapan oyuncuların teknik becerilerinin yanı sıra bireysel taktikler üzerinde de kontrol sahibi olmaları gerekmektedir. Karar verme, hareket hızı ve zıplama yeteneği gibi değişkenler, başarılı performans için kritik unsurlar olarak öne çıkar (Hernandez-Hernandez vd., 2020).

1.3. Voleybolda Oyuncu Mevkileri

Yabancı literatürde, oyun kurucu ve liberonun dışındaki oyuncular önce ön sıra ve arka sıra oyuncuları olarak sınıflandırılır, ardından sahadaki pozisyonlarına göre sol kenar, orta ve sağ kenar oyuncuları olarak tanımlanır.

Voleybolda, oyuncuların sahadaki rolleri takımın oyun sistemine bağlı olarak farklılık gösterir. Mevcut sistemlerde standart pozisyonlar; oyun kurucu, orta blokçu, dış hücumcu (spiker), libero ve karşıt (evrensel oyuncu) olarak kategorize edilir (Malousaris vd., 2008; Palao vd., 2014).

1.3.1. Pasör

Voleybolda oyun kurucu, takımın organizasyonunu sağlayan ve takım yapısı içinde çok önemli bir role sahip olan oyuncudur (Paiement, 1998). Oyun kurucular, takımın beyni olarak kabul edilir. Başlangıçta doğal yetenekleriyle öne çıkan oyun kurucular, gerekli teknik becerileri geliştirdikçe takımın en kritik ve vazgeçilmez oyuncuları haline gelirler (Dinçer, 2011). Oyun kurucu, oyun yöneticisi rolünü üstlenerek takımın performansını şekillendirir. Fiziksel yetenekleri, psikolojik durumu ve oyunu okuma becerisi ise maç boyunca takımın genel performansı üzerinde doğrudan etkili olur (İşgüzar, 2011).

Oyunu yöneten ve yönlendiren oyun kurucu, her zaman oyunu okuyabilmeli, hızlı ve etkili kararlar verebilmelidir. Ayrıca, baskı altında sakin kalma yeteneğine

sahip olması gerekir. Oyun kurucu, teknik bilgi ile zekayı birleştirerek hücum oyuncularının performansını doğrudan etkileyebilen bir oyuncudur. Rakipten gelen ilk pas karşılandıktan sonra, ikinci pas oyun kurucu tarafından yapılır. Bu ikinci pasın kalitesi ne kadar yüksekse, hücum oyuncusu topu rakip sahaya o kadar etkili bir şekilde aktarabilir (Lenberg, 2004).

Oyun kurucular, iyi karşılanan toplarla oyunun hızını ve şeklini değiştirebilir. Hassas pasları aracılığıyla spikerleri aktif olarak oyuna dahil eder ve onların etkili puan kazanmalarını sağlarlar. Zıplayarak set yapıldığında, takım arkadaşlarının tek bir blokla karşılaşmalarını sağlamak için pozisyon yaratır; bu, puan kazanmayı kolaylaştırırken rakibin blok dengesini de bozabilir.

1.3.2. Pasör Çaprazı

Sahanın ön sağ bölümünde (pozisyon iki) konumlanan ve hem hücum yapabilen hem de hücumculara set verebilen oyuncuya "karşıt" denir. Yüksek seviyedeki takımlarda karşıt, genellikle birinci bölgede arka sırada oynar ve burada arka sıra hücumcusu rolünü üstlenir. Ön sıradayken ana sorumluluklarından biri blok yapmaktır. Rakibin dış hücumcusuna karşı konumlandıklarında, iyi bir zıplama yeteneği ve gelişmiş blok becerilerine sahip olmaları önemlidir.

Genellikle 5-1 hücum sisteminin bir parçası olan karşıt ile oyun kurucu arasındaki uyum, takımın başarısı için kritik bir faktördür. Hücum geçişleri sırasında ise, oyun kurucu ile çakışmalardan kaçınmaları gerekir (Orkunoğlu, 1998).

Karşıt oyuncular, takımın en iyi hücumcuları ve en etkili bloklayıcılarıdır. Genellikle solak ve uzun boylu oyuncular tercih edilir, çünkü bu oyunculardan bire bir durumlarda rakibin dış hücumcusuna karşı güçlü bloklar yapmaları beklenir. Arka sıradayken karşıt oyuncu, savunmaya destek sağlar ancak servis alımından sorumlu değildir. Arka sıra rotasyonlarında ise, takımın puan kazanmasına katkı sağlamak amacıyla hem teknik hem de etkili hücumlarla hücum yükünü üstlenmesi beklenir (Akarçeşme, 2010).

1.3.3. Orta Oyuncu

Orta blokçular, modern voleybolda hızlı ataklar yapmak ve merkezi alanda blok kurmak gibi temel sorumluluklara sahip oyunculardır. Ön sırada merkezi alanlarda oynayan orta blokçular, genellikle oyun kurucuya yakın konumlanarak ilk tempo

ataklarını gerçekleştirir ve ortada blok yaparlar. Ayrıca, dış hücumcuları destekleyerek kanatlarda çift blok oluşumuna katkıda bulunurlar (Dinçer, 2011).

Orta blokçu olarak görev yapan oyuncular, genellikle takımın en uzun oyuncuları olup, yüksek bloklama yetenekleri ve hızlı atakları sayesinde modern voleybolda vazgeçilmez bir role sahiptir (İşgüzar, 2011). Güçlü bloklama kapasiteleriyle, çift bloklarda özellikle çapraz atakları durdurmada etkilidirler. Takım iyi bir pas aldığında, orta blokçular hızlılıklarını kullanarak yüksek kaliteli ataklar gerçekleştirebilirler. Rakibin orta blokçusuyla bire bir kaldıklarında ise, takımın dış ve arka sıra hücumcularının daha rahat ve rakipsiz atak yapmalarına olanak tanırlar (Akarçeşme, 2010).

1.3.4. Smaçör (Köşe Oyuncusu)

Dış hücumcular (spikerler), takımın puan kazanmasına en çok katkı sağlaması beklenen oyunculardır. Mükemmel motor becerilerine sahip olmalarının yanı sıra, servisleri en az libero kadar etkili bir şekilde karşılayabilmeli ve orta blokçular gibi blok yapabilme yeteneğine sahip olmalıdırlar.

Voleybolda dış hücumcu, takımın en kritik oyuncularından biri olarak puan kazanımına en çok katkı sağlayan pozisyondadır (Korkmaz, 2003). Oyun kurucu, maç sırasında zorlu durumlarla karşılaştığında sıklıkla dış hücumcuya başvurur. Bu oyuncu genellikle ön sırada, pozisyon dörtte oynadığı için yakın, uzak, hızlı veya düz tüm pas türlerini yönetebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Dış hücumcular, genellikle servis karşılamada libero ile görev paylaşır (Grozdanovic, Marinkovic, Grozdanovic, 2003; Korkmaz, 2003). Pozisyonları (pozisyon 4) gereği, dış hücumcular orta blokçular kadar sık blok yapmasalar da blok sırasında orta blokçulara destek olmalı ve kendi bölgelerinde filede güçlü bir savunmacı olarak görev almalıdırlar. Ayrıca, ikinci ve üçüncü tempo ataklarını gerçekleştiren oyuncular olarak, servis karşılamada da etkin rol oynarlar.

Takımdaki dış hücumcular, güçlü atış yüksekliğine sahip olup en verimli puan kazanan oyuncular arasında yer alır. Maç boyunca oyun kurucu, zorlu rotasyonlarda genellikle pozisyon dörtteki dış hücumcuyu tercih eder. Bu nedenle dış hücumcular, aldıkları tüm topları—iyi yerleştirilmiş ya da zorlu fark etmeksizin—en iyi şekilde değerlendirmekten sorumludur (Akarçeşme, 2010).

Dış hücumcular, ön sıradan saldırı yapmanın yanı sıra arka sıradan, özellikle pozisyon altıdan da atak başlatabilirler (Koçak, 2012). Bu oyuncular yalnızca hücumlarıyla değil, aynı zamanda servis karşılama ve savunma görevleriyle de maçın kazanılmasında kritik bir rol oynar ve bu alanlarda liberolardan sonra en önemli katkıyı sağlarlar. Hücum ve savunma becerilerinin yanı sıra, dış hücumcular servis atma ve blok yapmada da etkili olup, takımın en kilit oyuncuları arasındadır (İşgüzar, 2011).

1.3.5. Libero

Liberonun ana sorumluluğu, takımın servis karşılama görevlerini kolaylaştırmak ve servis alımında önemli bir rol üstlenmektir. Aynı zamanda ralliler sırasında savunma organizasyonunda kritik bir işlev üstlenir.

Voleybolda libero, takımın savunmasındaki en kritik oyuncudur ve kurallar gereği servis atamaz. Ana görevi, takımın arka sıra savunmasını organize ederek takım arkadaşlarının, özellikle hücum oyuncularının, oyunu daha kolay oynamalarına yardımcı olmaktır. Savunma pozisyonlarında yer alması sayesinde, diğer oyuncuların zorlayıcı hareketler yapma ihtiyacı azalır. Ayrıca, libero, orta blokçuların arka sıradaki yerlerine geçerek, onların ön sıradaki yoğun oyun temposundan sonra dinlenmelerine olanak tanır.

Liberolar, sahada farklı renkte bir forma giyer ve bazı kısıtlamalara tabidir: servis atamazlar, üç metrelik ön bölgeden üstten pasla set yapamaz, hücum edemez veya blok yapamazlar. Ancak, arka sırada üstten pas ile set yapabilir ve zıplamadan atak yapmalarına izin verilir (Koçak, 2012).

Rakip takım servis atmadan ve hakem düdüğünü çalmadan önce, libero, daha zayıf savunma becerilerine sahip arka sıra oyuncusunun yerini alır. Kurallar gereği, libero servis atamaz, ön sıradan atak yapamaz ve ön sıra hücumcusuna üstten pas ile set veremez (Tiryaki, 1999). Ayrıca, libero, takımın geri kalanından farklı renkte bir forma giymelidir (Kuş, 2004).

Liberonun oyunda sınırsız değişiklik yapma hakkı vardır ve genellikle orta blokçularla yer değiştirir. Bu değişiklikler arka sıra bölgesinde yapılır. Servis atan orta blokçular, rakip takım puan kazanana kadar oyunda kalır; rakip takım puan kazandığında libero ile yer değiştirirler. Libero, arka sırada pozisyon 1, 6 ve 5'te oynar

ve rotasyon onları ön sıraya taşıdığında, tekrar aynı oyuncuyla yer değiştirerek oyundan çıkar.

1.4. Rol Kavramı

Rol kavramı, literatüre ilk kez Ralph Linton'un Study of Man (İnsanın İncelenmesi) adlı eserinde tanıtılmıştır. Bu çalışmada, rol ve statü kavramları birlikte ele alınmış ve rolün, statünün bir uzantısı olduğu ifade edilmiştir. Linton'a göre, bir statünün bireye sağladığı haklar ve görevler, bireyin rol davranışlarını şekillendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Linton'un bu katkıları, sosyoloji ve psikoloji başta olmak üzere birçok disiplinin temelini oluşturmuş ve örgütsel literatürde de pek çok çalışmaya yön vermiştir (Yüksel, 2019).

Rol, bireylerden bir ya da birden fazla kişi tarafından beklenen davranışların bir bütünü olarak tanımlanabilir. Sosyal, mesleki veya özel yaşam bağlamında bireylerden beklenen davranış kalıpları genellikle önceden belirlenmiştir. Kişi, bu beklentilere uygun şekilde rolünü yerine getirdiği sürece tatmin duygusu yaşayabilir. Ancak rol kavramı yalnızca görev ve sorumluluklarla sınırlı değildir; aynı zamanda astların, üstlerin ve benzer statüdeki bireylerin beklenti ve taleplerini de içerir. Bu kapsamlı tanım, rolün sosyal örgütler içerisindeki işlevselliğini daha iyi anlamayı mümkün kılar. Örneğin, aile, işyeri veya okul gibi sosyal yapılarda bireyin gerçekleştirmesi beklenen tüm yapılandırılmış davranışlar rolün bir parçasıdır (Taşdelen, 2000).

Bir rol, bireyin statüsü doğrultusunda yapabileceği ya da yapamayacağı davranışları çerçeveleyen bir kavramdır. Sosyal bir grupta bireyin hak ve yükümlülükleri tanımlandığında, bu durum aynı zamanda rolünü de belirlemiş olur. Sosyolojik açıdan bakıldığında, rol kavramı bir grup ya da sosyal durum içerisindeki belirli bir statüye bağlı olarak bireyden beklenen davranış kalıplarını ifade eder. Bu davranış kalıpları, hem rolü üstlenen birey hem de toplum tarafından ortaklaşa kabul edilen beklentilere dayanır (Turner, 1990). Psikoloji alanında rol algısı, Newcomb (1951) tarafından ele alınmış ve bu kavram kurumsal yapılar içinde önemli bir yere oturtulmuştur. Parsons (1951) ve Merton (1957) ise rol algısının sosyal yapıların analizinde kritik bir araç olduğunu vurgulamışlardır. Daha sonra Kahn ve çalışma arkadaşları (1964), Parsons'un rol teorisini sosyal psikoloji ve davranış bilimleri çerçevesinde genişleterek bu alanlardaki çalışmaların temel taşlarından birini oluşturmuştur (Erkenekli, 2000:9).

Rol ve statü kavramları arasında net bir ayrım olmamakla birlikte, bazı yaklaşımlar bu iki kavramın farklı yönlerini vurgular. Statü, bireyin kim olduğunu ifade ederken; rol, bireyin ne yapması gerektiğini veya gerçekleştirdiğini tanımlar. Örneğin, bir sporcunun statüsü onun kimliğini belirtirken, rolü, bu kimliğin gerektirdiği davranışları yerine getirmesiyle ilgilidir. Kazanılmış statü, bireyin belirli bir rolün gereklerini yerine getirmesini zorunlu kılabilir; aksi takdirde bu gereklerin yerine getirilmemesi, statünün kaybına neden olabilir. Statü ve rol, birbirinden ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır ve bireyin sosyal yaşamında birbirini tamamlayan işlevler görür.

1.4.1. Rol Çeşitleri

Roller, bireylerin toplumsal yaşamda üstlendikleri sorumlulukları ve gerçekleştirdikleri davranışları organize eden bir yapı sunar. Bu bağlamda, rollerin sınırları ve etkileri farklı kategorilerde ele alınabilir. Banton (1968), rollerin üç temel kategoride sınıflandırılmasını önermiştir: Temel Roller, Genel Roller ve Bağımsız Roller. Bu sınıflandırma, örgütsel davranış ve sosyal psikoloji alanlarında geniş bir kabul görmüştür.

1.4.1.1. Temel Roller

Temel roller, bireyin yaş, cinsiyet gibi biyolojik veya sosyal özelliklerine dayanarak tanımlanır. Bu rollerin sınırları oldukça nettir ve bireylerden toplumun beklentileri doğrultusunda belirli davranışları sergilemeleri beklenir. Örneğin, anne veya baba olmak gibi roller, temel roller kategorisine girer. Bu roller, genellikle bireyin demografik özellikleriyle doğrudan ilişkilidir ve toplumsal düzenin devamlılığı için kritik bir işleve sahiptir (Banton, 1968).

1.4.1.2. Genel Roller

Genel roller, toplum tarafından kabul edilen ve daha geniş bir toplumsal etkiye sahip olan davranışlardan oluşur. Bu rollerin sınırları, temel roller kadar net olmayabilir; ancak profesyonel roller gibi statü farklılıklarından etkilenir. Örneğin, bir öğretmen ya da doktor rolü, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli sonuçlar doğuran genel rollere örnek olarak gösterilebilir. Genel roller, bireyin toplumsal yapı içerisindeki yerini ve katkısını ifade eder (Banton, 1968).

1.4.1.3. Bağımsız Roller

Bağımsız roller, bireyin kendi tercihlerine dayanan, kişisel sonuçlar doğuran ve yerine getirilmesi zorunlu olmayan rollerdir. Bu roller, genellikle bireysel özgürlük alanında şekillenir ve topluma doğrudan bir etkisi bulunmayabilir. Bağımsız rollerin içeriği, bireyin kişisel ilgi alanlarına ve yaşam tercihine göre değişiklik gösterebilir (Banton, 1968).

Toplumların refah düzeyi, bu roller arasındaki dengenin korunması ile yakından ilişkilidir. Özellikle temel, genel ve bağımsız roller arasında bir uyum sağlanması, bireylerin hem toplumsal hem de bireysel yaşamlarında tatmin düzeyini artırabilir. Bu denge bozulduğunda, bireysel ve toplumsal düzeyde sorunlar ortaya çıkabilir (Erdoğan, 1996).

1.4.2. Rol Çatışması

Kılınç (1991), rol çatışmasını, "bir kişinin aynı anda iki veya daha fazla rolü yerine getirme göreviyle karşılaştığı ve bu rollerden birinin gerekliliklerine uyum sağlamasının, diğerine uyum sağlamasını engellediği durum" olarak tanımlar. Kılınç'a (1985) göre rol çatışmasının beş temel nedeni bulunmaktadır:

1. Rolü atayan kişi, odak bireyden çelişkili ve uyumsuz beklentiler talep etmektedir.
2. Birden fazla rol göndericisinin talepleri birbiriyle örtüşmektedir.
3. Rol sahibi, yerine getirmesi gereken roller arasında bir seçim yapamamaktadır.
4. Bireye kapasitesinin ötesinde aşırı sayıda rol atanmıştır.

Yukarıdaki türler, diğer bireylerin beklentileriyle ilgilidir; ancak bireyin kişisel özellikleri ile rolü arasındaki uyumsuzluk, "kişi-rol çatışması" olarak adlandırılan bir başka rol çatışması nedenidir.

Rizzo vd. (1970), rol çatışmasını, rol gerekliliklerinin uyumlu olup olmaması açısından ele almıştır. Burada uyumluluk, rol performansını etkileyen koşul ve standartlarla ilişkilendirilmiştir.

Katz ve Kahn (1977) ise rol çatışmasını, "en az iki veya daha fazla rol beklentisinin aynı anda ortaya çıkması ve birine uyum sağlamanın diğerine uyum

sağlamayı zorlaştırması durumu" olarak tanımlar. Bu beklentiler birbirinden bağımsızdır.

Bazı çalışmalarda, rol çatışması, bir bireyin içinde çelişkili rollerin kesişmesi ve bireyin belirli rollere diğerlerine kıyasla daha fazla uyum sağlamaya zorlanması olarak tanımlanır. Ancak diğer çalışmalarda, rol çatışması, bireyin sahip olduğu ve içselleştirdiği rollerin tanımları ve beklentileri arasındaki uyumsuzluk olarak açıklanır (Gökçe ve Şahin, 2003).

Günümüzde, rol çatışması, bir bireyin günlük veya profesyonel yaşamında üzerine yüklenen çok sayıda talep ve beklentiden kaynaklanmaktadır. Bireyin tanımlanmış rolünün ötesinde kendisine atanan sorumluluklar ve bu görevlerle ilgili beklentiler, rol çatışmasına yol açar. Bu durum, psikolojik ve duygusal açıdan zorlayıcı bir süreç yaratır.

Bireysel düzeyde çatışma, aynı anda iki veya daha fazla uyumsuz güdünün bireyi etkilemesiyle ortaya çıkar. Bu çatışma, güdülerin türü ve yoğunluğu ile çevre koşullarına bağlı olarak farklı şekillerde kendini gösterir (Cüceloğlu, 1992). Organizasyonel açıdan bakıldığında, rol, bir bireyin bir sorumluluğu yerine getirirken sergilemesi beklenen davranışlar dizisidir. Ancak pratikte, beklenen davranışlar her zaman gerçekleşmeyebilir. Rolü uygulamakla sorumlu bireyler, birden fazla beklentiden etkilenerek rollerinin gerekliliklerini karşılayamadığında, rol çatışması ortaya çıkar (Fisher, 2001).

Bir kişi, doğru rolü doğru yerde ve zamanda seçip diğer rollerle karıştırmadan rolün gerekliliklerini yerine getirebilirse, rol uyumu içinde olduğu kabul edilir. Ancak, birden fazla rol aynı zaman ve mekânda karışarak uyumsuzluk yarattığında bu durum rol uyumsuzluğu olarak adlandırılır. Rol çatışması ise, bir rolün diğerlerini baskılayarak hakimiyet kurduğu bir durum olarak tanımlanabilir (Doğan, 2000). Bir sporcunun aynı anda birden fazla rolü yerine getirmekle görevlendirilmesi, bireyin belirli bir rolün gerekliliklerine diğerlerinin aleyhine daha fazla uyum sağlamasına neden olabilir. Bir rolü yerine getirmek diğerinin uygulanmasını engellediğinde, rol çatışması meydana gelir (Fisher, 2001).

Yapılan araştırmalar, rol çatışması yaşayan bireylerin organizasyonlarından veya takımlarından ayrılmayı daha fazla düşündüklerini göstermiştir. Diğer araştırmalar ise, rol çatışması ve belirsizliğinin strese katkıda bulunduğunu,

memnuniyet düzeylerini olumsuz etkilediğini ve tatminsizlik belirtilerini artırdığını ortaya koymuştur (King ve Selhi, 1997; Marc, 2002; Chung ve Schneidi, 2002).

1.4.3. Roller Arası Çatışma

Bireyin aynı anda birden fazla rolü yerine getirmesi gerektiği durumlarda, bu rollerin içerdiği beklentilerin çelişmesi sonucu ortaya çıkar. Özellikle sporlarda, bir sporcunun birbirinden farklı beklentilere sahip roller üstlenmesi bu çatışmayı tetikleyebilir. Örneğin, Bovee (1993), rol çatışmasının, bir sporcunun görevlerinden birine öncelik verememesi durumunda daha belirgin hale geldiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Kılınç (1985), bu çatışmanın bireyin üzerindeki baskıyı artırarak performansı olumsuz etkileyebileceğini ifade etmiştir.

Menteşe'ye (2007) göre, bireyler hem mesleki hem de günlük yaşamlarında birden fazla rol üstlenirler. Bu roller arasındaki uyumsuzluklar veya çelişkiler, roller arası çatışmanın temel nedenlerini oluşturur. Çatışma durumunda birey, genellikle bir rolü diğerine tercih etmek ya da her iki rolü de etkili bir şekilde yerine getirememek gibi durumlarla karşı karşıya kalır. Roller arası çatışma yalnızca iş ve özel yaşam arasında değil, aynı zamanda profesyonel roller arasında da ortaya çıkabilir.

Okullardaki psikolojik danışmanlar, roller arası çatışmaya sıkça maruz kalan profesyonel bir grubu temsil eder. Danışmanlardan bir yandan öğrencilere koşulsuz kabul ve saygı temelinde rehberlik yapmaları beklenirken, diğer yandan okul düzenini ve disiplini sağlama görevlerini yerine getirmeleri istenir. Örneğin, disiplinin sağlanması amacıyla okul koridorlarında veya oyun alanlarında otoriter bir rol üstlenmek, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ilkeleriyle çelişebilir. Bu durum, danışmanların etkinliklerini kaybetmelerine ve rollerinin güvenilirliğini yitirmelerine neden olabilir (Menteşe, 2007).

Birey, birden fazla rolü eşzamanlı olarak üstlenmeye çalıştığında, roller arası çatışma için uygun bir zemin oluşur. Eğer bu roller arasındaki beklentiler uyumsuz veya çelişkiliyse, çatışma kaçınılmaz hale gelir. Çatışma durumunda birey genellikle şu üç çözüm yolu arasında bir tercih yapmak zorunda kalır:

Bir role diğerine göre öncelik vermek,

Tüm rolleri tamamen terk etmek,

Çelişkili roller arasında bir denge veya uyum sağlamaya çalışmak.

Rol çatışmasının uzun vadeli etkileri, bireyin hem kişisel hem de mesleki yaşamını derinden etkileyebilir. Çatışma, bireyin ekip ya da grubun beklentilerini karşılayamamasına neden olur ve bu durum birey üzerinde yoğun bir stres yaratır. Aynı zamanda, bireyin takım arkadaşları veya meslektaşları tarafından yetersiz ya da başarısız olarak algılanmasına yol açabilir. Bu algı, bireyin özgüvenini ve performansını olumsuz yönde etkileyebilir (Erten, 2018).

1.5. Rol Belirsizliği Kavramı

Bir organizasyonda çalışanlardan beklenen görev veya roller açık ve net bir şekilde ifade edildiğinde, bireylerin işlerini daha verimli ve rahat bir şekilde yapmalarına, kendi rollerini daha iyi tanımlamalarına ve iş arkadaşları ya da amirlerinin kendilerinden ne beklediğini anlamalarına yardımcı olur. Bu açıklık, çalışanların çabalarını buna göre ayarlamalarını sağlar (Taşdelen, 2000).

Literatürde, bireyin ne yapması gerektiğini bilmediği durumu ifade eden birçok rol belirsizliği tanımı bulunmaktadır. Rol belirsizliği, bireyin görevlerini yerine getirmek için yeterli bilgiye sahip olmaması ve rol setindeki kişilerin kendisinden ne beklediğini tam olarak anlayamaması durumunu tanımlar. Bu belirsizlik, bireyin nasıl davranması gerektiği konusunda kafa karışıklığı yaşamasına yol açar (Walker, 1975; Sager, 1994; Erkenekli, 2000; Katz ve Kahn, 1977).

Hellriegel ve arkadaşlarına (1992) göre, rol belirsizliği, bir sporcunun yerine getirmekle yükümlü olduğu görevler hakkında net ve güvenilir bilgiye sahip olmadığını algıladığı durumda ortaya çıkar. Benzer şekilde, Robbins ve arkadaşları (1978), rol belirsizliğini, odak bireyin kendisinden bekleneni algılayamaması durumu olarak tanımlamıştır (Yalçın, 1995).

Rol belirsizliği, bireylerin rol performansı ve rol davranışlarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıklarında ortaya çıkar. Başka bir deyişle, bu belirsizlik, bireyin sorumluluklarını, görevlerini ve rollerini nasıl yerine getirmesi gerektiğine ya da pozisyonunda nasıl davranması gerektiğine dair beklentilerin net olmamasıyla ilişkilidir. Eğer bir birey, rolünü yerine getirmede başarısız oluyorsa veya bunu yalnızca kısmen gerçekleştirebiliyorsa, kendisine mevcut beklenti ve talepler hakkında bilgi verilmesi gerekir. Sawyer (1992), bir bireyin rolünü nasıl yerine getireceğini anladığında, yaşadığı rol belirsizliğini de aşabileceğini belirtmiştir.

Rol belirsizliği, bireyin tutum ve davranışları için örnek alabileceği rol modelleriyle iletişimini zorlaştırır. Bu belirsizlik, bireyin çalışma hızını yavaşlatır ve görevlerinde aksamalara neden olur. Sonuç olarak, rol belirsizliği, bireyin işine ve kendisine olan güvenini zayıflatabilir (Tutkun, 2019).

Takım sporlarında, hücum ve savunma pozisyonları, takım stratejisi içinde her üye için belirli ve net roller oluşturur. Örneğin, futbolda bir orta saha oyuncusu, tehlikeli durumları tespit ederek ortadan kaldırmayı içeren bir savunma rolüne sahipken, aynı zamanda topu alıp etkili bir şekilde ileriye taşıma görevini içeren bir hücum rolüne de sahiptir. Bu durumda, sporcu, kendisinden beklenen hücum sorumluluklarıyla ilgili rol belirsizliği yaşayabilir.

1.5.1. Rol Belirsizliği Türleri

Kahn vd. (1977) göre, rol belirsizliği, bir pozisyonla ilişkili beklentilere dair tutarlı ve açık bilgilerin eksikliğini ifade eder. Birey, üstlendiği role ilişkin açık yönergeler ve beklentiler sunulduğunda, işini daha verimli bir şekilde gerçekleştirebilir. Bu açıklık, bireyin rolünü doğru bir şekilde anlamasına, iş arkadaşlarının ve yöneticilerinin kendisinden ne beklediğini kavramasına olanak tanır. Dolayısıyla, net ve iyi tanımlanmış roller, bireylerin çabalarını etkili bir şekilde odaklamasını sağlar (Taşdelen, 2000).

Literatürde, rol belirsizliği, bireyin ne yapması gerektiğini bilmediği veya görevlerini yerine getirebilmek için gerekli bilgiye sahip olmadığı durumlarla ilişkilendirilir. Walker (1975), Sager (1994) ve Erkenekli (2000) gibi araştırmacılar, bireyin rol setindeki kişilerden gelen beklentileri tam olarak anlayamamasını, rol belirsizliğinin temel bir nedeni olarak görmüşlerdir. Bu durum, bireyin hangi davranışları sergilemesi gerektiği konusunda kafa karışıklığı yaşamasına yol açar. Hellriegel ve arkadaşları (1992), rol belirsizliğini, bireyin yerine getirmekle yükümlü olduğu görevler hakkında net bilgiye sahip olmadığını algıladığı durum olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde, Robbins vd. (1978), bireyin kendisinden bekleneni algılayamadığı hallerde rol belirsizliğinin ortaya çıktığını belirtmiştir (Yalçın, 1995).

Rol belirsizliği, bireyin sorumluluklarına ve görevlerine ilişkin beklentilerin net bir şekilde tanımlanmamasıyla ilişkilidir. Bu durum, bireyin rollerini yerine getirebilmesi için gerekli bilgilere sahip olmamasıyla daha da derinleşir. Sawyer

(1992), bireyin rolüne ilişkin yeterli bilgiye sahip olduğunda, yaşadığı belirsizliklerin ortadan kalkacağını ifade etmiştir.

Rol belirsizliği, bireyin tutum ve davranışlarını yönlendirebileceği rol modelleriyle etkili iletişim kurmasını da zorlaştırır. Bu belirsizlik, bireyin çalışma hızını yavaşlatır, görevlerde aksamalara yol açar ve bireyin hem işine hem de kendine olan güvenini zedeler. Tutkun (2019), rol belirsizliğinin birey üzerinde stres yaratarak iş tatminini ve performansı olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Beauchamp ise, rolüne ilişkin yeterli bilgiye sahip olmayan bireylerin, bu rollerin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmekte yetersiz kalacağını ve dolayısıyla yeterlilik algılarının düşeceğini ifade etmiştir.

Takım sporlarında rol belirsizliği, oyuncuların belirli bir strateji içinde kendilerinden beklenen görev ve sorumluluklara dair açık bir anlayış geliştirememesiyle ortaya çıkar. Eys vd. (2003), rol belirsizliğini geçici bir algı olarak değerlendirirken, Carron (1998), Bray'in takım üyelerinin hücum ve savunma rollerine yönelik resmi beklentilere odaklandığını ifade etmiştir.

Takım sporlarında roller genellikle hücum ve savunma sorumlulukları etrafında şekillenir ve bu roller takımın genel stratejisine bağlı olarak açık bir şekilde tanımlanmalıdır. Örneğin, futbolda bir orta saha oyuncusunun hem savunma hem de hücum rolleri vardır. Savunmada, rakip oyuncuların tehlikeli pozisyonlarını engellemeye çalışırken; hücumda, topu alıp etkili bir şekilde ileriye taşıma görevi üstlenir. Ancak bu iki farklı sorumluluk arasında net bir denge kurulamaması, oyuncunun hangi görevi önceliklendirmesi gerektiğine karar verememesiyle sonuçlanabilir. Böyle bir durumda sporcu, hücum ya da savunma rollerine ilişkin belirsizlik yaşayabilir ve performansı olumsuz etkilenebilir.

1.5.2. Rol Belirsizliği Nedenleri

Çalışanların organizasyonel rolleri ve görevleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, kurumsal rol belirsizliğinin en yaygın nedenlerinden biridir. Erkenekli vd. (2010), kurumsal rol belirsizliğini tetikleyen başlıca faktörleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Yetki Alanlarında Farkındalık Eksikliği: Çalışanların kurumdaki yetki ve sorumluluklarının sınırlarını bilmemesi, statülerini benimsemelerini zorlaştırır.
- İletişim Kopuklukları: Organizasyon ile çalışanlar arasındaki yetersiz iletişim, rol beklentilerinin çalışanlara net bir şekilde aktarılmasını engeller.
- Bilgilendirme Eksikliği: Çalışanlara organizasyonel hedefler, misyon ve vizyon değerleri hakkında yeterli bilgi verilmemesi, görevlerini anlamalarını güçleştirir.
- Görev Tanımlarının Belirsizliği: Çalışanların görev, yetki ve sorumluluklarının açıkça belirtilmemesi, iş süreçlerinde belirsizlik yaratır.
- Çalışma Saatlerindeki Esneklik Belirsizliği: Bireylerin iş saatlerini nasıl değerlendirecekleri konusunda net bir rehberlik sunulmaması, zaman yönetimi ve iş verimliliğini olumsuz etkiler.

Bu tür eksiklikler, bireylerin hem organizasyondaki rollerini anlamalarını hem de performanslarını etkileyerek kurumsal uyumu zayıflatabilir.

Kahn vd. (1964), rol belirsizliğinin modern organizasyonların yapısal özelliklerinden kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Bu kaynaklar, organizasyonların büyüklüğü, değişim süreçleri ve yönetim felsefesi gibi çeşitli faktörlere dayanmaktadır.

- Modern Organizasyonların Karmaşık Yapısı

Modern organizasyonlar büyüdükçe daha entegre ve uzmanlaşmış bir yapı kazanır. Bu durum, iş bölümü ve kişiselleşmiş rollerin artmasına neden olur. Ancak, bu karmaşıklık, organizasyon içindeki bireylerin rollerini anlamalarını zorlaştırabilir. Organizasyonel süreçlerin kontrolü ve koordinasyonu için daha fazla analiz ve planlama gereksinimi ortaya çıkar. Bu da rol belirsizliği riskini artırabilir.

- Organizasyonel Değişimin Derecesi

Organizasyonların büyüme veya yeniden yapılanma gibi süreçler geçirdiği dönemlerde, rollerin net bir şekilde tanımlanması daha da zorlaşır. Kahn ve

arkadaşları, organizasyonel değişimin şu üç boyutta ele alınabileceğini belirtmiştir:

- Hızlı Büyüme ve Yeniden Yapılanma: Organizasyonların hızlı büyümesi veya yeniden yapılanması, mevcut rollerin güncellenmesini ve yeniden tanımlanmasını gerektirir.
- Teknolojik Değişim: Yeni teknolojilerin organizasyonel yapıya entegre edilmesi, çalışanların görev tanımlarını değiştirebilir ve bu da belirsizlik yaratabilir.
- Bireysel Roller Üzerindeki Değişim: Organizasyon içindeki bireysel rollerin dinamik bir şekilde değişmesi, çalışanların sorumluluklarını net bir şekilde anlamalarını zorlaştırabilir.

Kahn vd. (1964) göre, yönetimin etkili bir bilgi akışını sağlayamaması, rol belirsizliğinin önemli nedenlerinden biridir. Bu durum, çalışanların ihtiyaç duydukları bilgiye erişimlerini sınırlayabilir ve organizasyon içindeki karar alma süreçlerini olumsuz etkileyebilir. Örneğin: Organizasyonel rolleri üstlenen bireyler, diğer çalışanların bilgi taleplerine kayıtsız kalabilir. Bu, rol beklentilerinin netleşmesini engeller. Yetersiz bilgi paylaşımı, bireylerin kararlarının sorgulanmasını zorlaştırır ve bu da rol belirsizliğine katkıda bulunur.

Bireyler, görevlerini etkileyen faktörler hakkında daha fazla bilgiye erişim sağladıklarında, rol belirsizliğini aşma konusunda daha başarılı olabilirler. Bu nedenle, yönetimin bilgi akışını artıracak mekanizmalar geliştirmesi kritik öneme sahiptir (Kahn vd. 1964).

1.5.3. Rol Belirsizliğinin Sonuçları

Ivancevich ve Matteson'un (1980:112) çalışmalarında, rol belirsizliğinin bireyler üzerinde önemli psikolojik ve davranışsal etkileri olduğu belirtilmiştir. Bu etkiler arasında psikolojik sıkıntılar, hayattan zevk alamama, düşük motivasyon, takımdan ayrılma eğilimi, kaygı ve gücenme duyguları yer almaktadır (Yalçın, 1995:47). Rol belirsizliği, bireyin hem kişisel hem de profesyonel yaşamında önemli sorunlara yol açarak performans düşüşüne ve tatminsizliğe neden olabilir.

Kişilerin profesyonel rollerinden memnun olmaması, özellikle sporcularda, hızla agresif davranışlara, kaygıya, gerçeklik algısında çarpıtmaya ve performans kaybına yol açabilir. Ancak, Rizzo vd. (1970:151, 162) göre, bireyin rol stresi ile başa çıkma mekanizması, işin bırakılabilir olması durumunda kaygının azalmasını sağlayabilir.

Kahn ve meslektaşları (1964:25, 88-89), bir bireyin rolüyle ilgili olarak farklı rol gönderenlerden gelen mesajların çelişkili olduğunda, bu durumun karmaşıklığa ve belirsizliğe neden olduğunu belirtmiştir. Bu tür çelişkiler, rol çatışması ile yakından ilişkilidir. Ancak, rol belirsizliği ve rol çatışmasının birbirine benzer etkiler göstermesine rağmen, bu iki durumun bağımsız olarak da ortaya çıkabileceği vurgulanmıştır (Kahn vd, 1964:95).

Rol belirsizliği, bireyler üzerinde farklı düzeylerde etki yaratabilir. Şimşek ve arkadaşları (2003), bazı bireylerin bu durumdan düşük seviyede etkilenirken, bazılarının ciddi sonuçlarla karşılaşabileceğini ifade etmiştir. Rol belirsizliğinin etkilerini azaltmanın temel yollarından biri, organizasyon içindeki iletişim kanallarını geliştirmekten geçer. Etkili iletişim, bireylerin rol beklentilerini anlamalarını kolaylaştırır ve belirsizliği minimize eder (Keçecioğlu, 1998).

1.5.4. Rol Belirsizliğinin Neden Olduğu Sorunlar

Rol belirsizliği, hem bireylerin hem de organizasyonların işleyişi üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir. Bu etkiler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Genel Memnuniyetsizlik ve Fiziksel Zorlanma: Rol belirsizliği, çalışanların hem fiziksel hem de psikolojik dayanıklılığını zorlayarak tatminsizliğe neden olur.

İnsan Kaynaklarının Verimsiz Kullanımı: Bireylerin görevleri ve sorumlulukları net olmadığında, organizasyonel kaynakların etkinliği azalır.

Hedef ve Rol Netliği Eksikliği: İşin amacı ve gereklilikleri konusunda netlik olmaması, çalışanlarda amaçsızlık hissi, gerginlik ve işten kaçınma davranışlarını tetikleyebilir.

Çatışmaların Artışı: Sorumluluk alanlarının yeterince açık bir şekilde tanımlanmaması, çalışanlar arasında rol çatışmalarına neden olabilir.

1.6. Takım Bütünlüğü

Uyum (cohesion), bir grubun özelliklerini tanımlayan temel unsurlardan biridir. Bu nedenle uyumu daha iyi anlayabilmek için öncelikle grup (ya da takım) kavramını anlamak gereklidir. Grup dinamiklerine yönelik artan ilgiyle birlikte, grubu tanımlamaya yönelik çeşitli girişimlerde bulunulmuştur (Oh, 2014). Bass, bir grubu "kolektif varlığın bireylere fayda sağladığı bir insan topluluğu" olarak tanımlamıştır (Bass, 1960).

Uyumun Önemi

Uyum kavramı, grup dinamiklerinde liderlikten sonra en çok çalışılan konulardan biri olup, gruplar ile performans sonuçları arasındaki ilişkiyi anlamada kritik bir değişken olarak kabul edilir (Carron, Brawley ve Widmeyr, 1998). Ayrıca uyum, özellikle spor takımları gibi küçük gruplar için önemli bir sosyo-psikolojik faktördür. Festinger, Back ve Schachter (1950), uyumu, grup üyelerini grup içinde tutan güçlerin toplamı olarak tanımlamıştır. Diğer bir ifadeyle, uyum, grubun araçsal hedeflere ulaşırken üyelerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılama eğilimini yansıtan dinamik bir süreçtir (Unutmaz, Kiremitci ve Gençer, 2014).

Uyum veya birlik, takım üyelerinin hem hedeflerine ulaşırken hem de birbirlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılarken "bir arada kalmasını" sağlayan bir süreç olarak tanımlanır. Araştırmalar, spor liderliğinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve özellikle antrenörlerin ve kaptanların liderlik davranışlarının oyuncuların refahı üzerindeki etkisini vurgular. Bu nedenle, bir antrenörün ya da takım kaptanının sergilediği liderlik özelliklerini tanımlamak ve bu davranışların sporcuların psikososyal durumlarına etkisini anlamak, liderlik yetkinliklerini değerlendirmek açısından önemlidir. Ayrıca, sporcuların memnuniyeti ve uyum algılarının liderlik davranışlarından etkilendiği göz önüne alındığında, liderlik boyutlarıyla sporcuların memnuniyeti ve uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi anlamak, uygun liderlik stratejilerinin tasarlanması ve geliştirilmesi için değerli bilgiler sağlar.

1.6.1. Takım Uyumunun Tanımı

Bir takımın en temel özelliklerinden biri, üyeleri arasında bir uyum duygusu geliştirmektir. Uyum, üyeler arasında güçlü bağlar kurmayı, davranışsal birliği sağlamayı ve karşılıklı destek sunmayı ifade eder. Bu süreç, nihayetinde takımın kendi

kendine yeten bir yapıya dönüşmesine olanak tanır. Uyum seviyesi düşük takımlar ise nadiren bir takım olarak değerlendirilebilir; bu nedenle uyum, grup kimliğinin temel bir unsurudur (Tatar, 2009).

Takım uyumu, üyelerin takıma olan bağlılığı ve onun bir parçası olarak kalma istekleri ile yakından ilişkilidir. Yüksek uyumlu takımlarda, üyeler takım etkinliklerine katılmaya, toplantılara iştirak etmeye heveslidir ve takımın başarısında mutluluk duyarlar. Buna karşılık, uyumun zayıf olduğu takımlarda üyeler takımın durumu ile ilgisizdir. Yüksek uyum, takımlar için olumlu bir özellik olarak kabul edilir.

1.6.2. Uyumun Çok Boyutluluğu

Mudrack (1989), grup uyumuna ilişkin tanımlamaların genellikle uyumun yalnızca tek bir boyutuna odaklandığını ve çok boyutlu yapısını operasyonel terimlerle ele almadığını savunmuştur. Bu tanımların yetersiz olduğu ifade edilmiş ve uyumun, özelliklerini tam olarak yansıtan çoklu yapılar içeren bir kavram olarak ele alınması gerektiği önerilmiştir. Liderlik rolleri, hesap verebilirlik, takım amacı, sonuçlar, performans ölçütleri ve etkileşimlerin doğası gibi unsurlarla bir takımın bir gruptan farklı olduğunu belirtmiştir. Takımı, birbirini tamamlayan becerilere sahip, ortak bir amaç, performans hedefleri ve karşılıklı sorumluluk anlayışına bağlı küçük bir grup olarak tanımlamışlardır. Ayrıca, takım üyelerinin performansa adanmış olduklarını ve kendiliğinden motive olduklarını vurgulamışlardır.

1.7. Takım Bütünlüğü ve Performans

1.7.1. Gruplarda Roller, Bağımlılık ve Verimlilik

Grup üyelerinin birbirlerinden bekledikleri davranışlara rol adı verilir. Roller genellikle grup içindeki görevlerle doğrudan ilişkilidir ve her bireyin statüsüne göre farklılık gösterir. Ayrıca, grup üyelerinden beklenen davranışların birbirinden farklı olması durumuna rol farklılaşması denir. Bununla birlikte, bir grup içinde her üyenin rolünün net bir şekilde tanımlanması ise rol belirginliği olarak adlandırılmaktadır. Bu iki kavram, grup yapısının ve işleyişinin etkinliği için son derece önemlidir.

Grup yapısını oluşturan rol, statü ve iletişim yapısı, bir organizasyondaki grupların nasıl davrandığını anlamada kritik öneme sahiptir. Grup özelliklerini iyi bilen liderler, bu grupları daha etkili bir şekilde yönetebilir (Tatar, 2009).

1.7.1.1. Grup Performansı ve Bağlılık

Araştırmalar, grup performansı ile grup bağlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Evans ve Dion'un (1991) çalışmasında, birlikteliği yüksek olan grupların daha verimli olduğu vurgulanmıştır. Grup üyeleri arasındaki bağlılık, grup performansını artırmada temel bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Grup bağlılığı, hem hedeflere ulaşmada hem de grup uyumunu sağlamada kritik bir yapı taşıdır (Özkalp, 2004). Bağlılığın düzeyi, üyeler arasındaki güven, sadakat, ortak paydalar ve benzerliklere göre değişkenlik gösterebilir. Yüksek bağlılığa sahip gruplar, belirlenen hedeflere ulaşmada daha başarılı olurken, bağlılığın düşük olduğu gruplarda amaçlar belirsizleşebilir ve grup dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir (Eren, 2003).

1.7.1.2. Grup Bağlılığının Verimliliğe Etkisi

Keller'a (1986) göre, grup verimliliğinin en önemli aracı grup bağlılığıdır. Yüksek bağlılık seviyesine sahip gruplar, uyumlu hedefler ve normlarla desteklendiğinde en yüksek verimliliği sağlayabilir. Ancak, bağlılık düzeyi yüksek olsa bile grup üyeleri arasında hedefler ve normlar uyumlu değilse, verimlilik düşebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada, voleybol altyapı takımlarında sporcuların yaşadığı rol belirsizliğinin takım bütünlüğüne etkisini incelemek amacıyla nicel bir araştırma deseni tercih edilmiştir.

Bu çalışma, ilişkisel tarama modeline dayalı bir araştırma tasarımı ile yürütülmüştür. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bu bağlamda, sporcuların algıladığı rol belirsizliği düzeyleri ile takım bütünlüğü arasındaki ilişki incelenecektir. Model, mevcut durumun sistematik bir şekilde analiz edilmesine olanak sağlar (Karasar, 2017).

2.2. Evren ve Örneklem

Evren: Araştırmanın evrenini Türkiye'de faaliyet gösteren voleybol altyapı takımları oluşturmaktadır. Bu evren, gençler (U15-U17) ve yıldızlar (U13-U15) yaş kategorilerindeki sporcuları kapsamaktadır.

Örneklem: Araştırmanın örneklemi, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş, Türkiye'nin farklı illerinde yer alan altyapı voleybol takımlarında aktif olarak oynayan 13-18 yaş arası 310 sporcudan oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Rol Belirsizliği Ölçeği

Sporcuların takımdaki görev ve sorumluluklarına ilişkin algılarını ölçmek için, Beauchamp ve Bray (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlanan "Rol Belirsizliği Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması, Altıntaş vd. (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek, dört alt boyuttan (rol netliği, rol uyumu, rol yükü ve rol önemi) oluşmaktadır. Her bir madde 5'li Likert tipi (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) ölçeğinde derecelendirilmiştir.

2.3.2. Takım Bütünlüğü Ölçeği

Takım bütünlüğünü ölçmek için Carron, Widmeyer ve Brawley (1985) tarafından geliştirilen ve Yüksel ve Çelik (2009) tarafından Türkçeye uyarlanan "Takım Bütünlüğü Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, sosyal bütünlük ve görev bütünlüğü olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçek de 5'li Likert tipi derecelendirme sistemiyle çalışmaktadır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinda açık kaynak kodlu istatistik programı olan Jamovi'nde faydalanılmıştır. Çalışmaya etki edebilecek bağımsız değişkenlere yönelik analizler yapılmadan önce veriler Kolmogorov Smirnov Normallik Testine tabi tutulmuş, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca Histogram ve Q-Q Plot görünümlerini incelenerek parametrik testlerin uygun olacağına karar verilmiştir.

2.4.1. Verilerin Normallik Test Sonuçları

Tablo 1. Normallik Testi Sonuçları

	Alt Boyutlar	Kolmogrov-Smirnov	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	0,00	-0,350	-0,770
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	0,00	0,804	0,152
	Toplam Skor	0,00	0,602	0,641
Takım Birlikteliği Envanteri	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	0,00	-0,742	-0,270
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	0,00	-0,862	0,781
	Grup Bütünlüğü - Görev	0,00	-0,976	0,532
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	0,00	-0,908	0,645
	Toplam Skor	0,00	-0,836	0,627

Tablo 1'deki verilere göre ölçek puanlarının normallik analizinde Kolmogorov-Smirnov Testi sonuçları, tüm alt boyutlar için verilerin normal dağılımdan anlamlı şekilde sapma gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak literatürde çarpıklık ve basıklık değerlerinin +- 1,00 değerleri arasında olmasının normallik varsayımlarını sağlamada yeterli görüldüğünü belirten çalışmalara rastlanılmaktadır Büyüköztürk (2011). Bu nedenle çalışmadaki verilerin analizinde parametrik testlerin uygulanmasının doğru olacağı düşünülmüştür.

2.4.2. Ölçeklere Uygulanan Analizler

Araştırmada elde edilen bulguların analizinde iki değişkenli ölçek sorularında Bağımsız Gruplar T Testi, üç veya daha fazla değişken içeren ölçek sorularında ise Tek Yönlü ANOVA (One-Way ANOVA) testi kullanılmıştır. Gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmesi durumunda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Games-Howell analizi gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, her iki ölçek arasındaki ilişkinin varlığını ve düzeyini incelemek için Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Araştırmanın Bulguları

Tablo 2. Katılımcıların Ölçeklerden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistiği

	Alt Boyutlar	N	x̄	Min,	Mak	ss
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	310	26,1	12	28	3,02
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	310	16,0	10	21	2,84
	Toplam Skor	310	37,2	19	49	3,95
Takım Birlikteliği Envanteri	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	310	29,7	6	36	5,33
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	310	38,6	5	45	5,88
	Grup Bütünlüğü - Görev	310	37,4	15	45	5,79
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	310	27,3	9	36	6,07
	Toplam Skor	310	134,0	36	162	18,57

Tablo 2'deki verilere göre; sporcuların Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği alt boyutlarından Rolün Gerektirdiklerini Bilme ortalama puanları 26,1, Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü puanları 16,0, toplam skor 37,2 puan olarak hesaplanmıştır,

Katılımcıların, Takım Birlikteliği Envanteri ölçeği alt boyutlarından Bireysel Çekicilik Grup-Görev alt boyutunda 29,7, Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal alt boyutunda 38,6, Grup Bütünlüğü – Görev alt boyutunda 37,4, Grup Bütünlüğü – Sosyal alt boyutunda 27,3, toplam skorlarda ise 134,0 ortalama puana sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Değişkenler	N	x̄	df	t	p
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	Erkek[1]	112	12.0	308	-0,30	0,97
		Kadın[2]	198	12.0			
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	Erkek[1]	112	25.4	308	-9,91	0,31
		Kadın[2]	198	25.7			
	TOPLAM SKOR	Erkek[1]	112	37.4	308	-0,61	0,54
		Kadın[2]	198	37.7			
Takım Birlikteliği Envanteri	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	Erkek[1]	112	28.8	308	-14,1	**0,01**
		Kadın[2]	198	30.7			
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	Erkek[1]	112	38.0	308	-16,1	**0,00**
		Kadın[2]	198	39.6			
	Grup Bütünlüğü - Görev	Erkek[1]	112	37.5	308	-19,8	**0,00**
		Kadın[2]	198	39.6			
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	Erkek[1]	112	26.8	308	-1,41	0,23
		Kadın[2]	198	27.7			
	TOPLAM SKOR	Erkek[1]	112	130.6	308	-17,2	**0,00**
		Kadın[2]	198	137.5			

Tablo 3'te katılımcıların cinsiyet değişkenine göre ölçek puanları değerlendirildiğinde; Takım Birlikteliği Envanteri alt boyutlarından Bireysel Çekicilik Grup-Görev alt boyutunda, Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal alt boyutunda, Grup Bütünlüğü – Görev alt boyutunda ve ölçeğin toplam skorlarında kadın sporcular lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği alt boyutları ve toplam skorlarında ise anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Oynadıkları Yaş Kategorisi Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Değişkenler	N	x̄	df	t	p
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	12,3	308	1,98	**0,04**
		15-17 (Gençler) [2]	130	11,6			
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	25,5	308	-1,45	0,17
		15-17 (Gençler) [2]	130	25,8			
	TOPLAM SKOR	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	37,7	308	0,90	0,36
		15-17 (Gençler) [2]	130	37,4			
Takım Birlikteliği Envanteri	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	30,7	308	3,11	**0,02**
		15-17 (Gençler) [2]	130	29,0			
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	40,5	308	6,22	**0,01**
		15-17 (Gençler) [2]	130	37,0			
	Grup Bütünlüğü - Görev	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	39,2	308	1,51	0,13
		15-17 (Gençler) [2]	130	38,3			
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	28,0	308	2,20	**0,02**
		15-17 (Gençler) [2]	130	26,5			
	TOPLAM SKOR	13-15 (Yıldızlar)[1]	180	137,2	308	2,41	**0,01**
		15-17 (Gençler) [2]	130	132,0			

Tablo 4'te katılımcıların oynadıkları yaş kategorisi değişkenine göre ölçek puanları değerlendirildiğinde; Takım Birlikteliği Envanteri alt boyutlarından Bireysel Çekicilik Grup-Görev alt boyutunda, Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal alt boyutunda, Grup Bütünlüğü-Sosyal alt boyutunda ölçeğin toplam skorlarında 13-15 (Yıldızlar) kategorisi lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 5. Katılımcıların Mevkilerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek	**Alt Boyutlar**	**Değişkenler**	**N**	**x̄**	**F**	**df1**	**df2**	**p**	**Fark**
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	Pasör[1]	50	11,1	2,58	4	128	**0,04**	1-2 1-4
		Smaçör[2]	104	12,2					
		Orta Oyuncu[3]	68	12,2					
		Pasör Çaprazı[4]	38	12,7					
		Libero[5]	50	11,7					
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	Pasör[1]	50	25,6	0,40		130	0,80	-
		Smaçör[2]	104	25,6					
		Orta Oyuncu[3]	68	25,5					
		Pasör Çaprazı[4]	38	25,4					

		Libero[5]	50	25,9				
	TOPLAM SKOR	Pasör[1]	50	36,7				
		Smaçör[2]	104	37,8				
		Orta Oyuncu[3]	68	37,7	1,56	128	0,18	-
		Pasör Çaprazı[4]	38	38,1				
		Libero[5]	50	37,6				
	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	Pasör[1]	104	30,2				
		Smaçör[2]	68	29,6				
		Orta Oyuncu[3]	38	30,1	1,35	129	0,12	-
		Pasör Çaprazı[4]	50	28,9				
		Libero[5]	50	31,2				
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	Pasör[1]	50	38,9				
		Smaçör[2]	104	38,7				
		Orta Oyuncu[3]	68	39,3	5,01	129	**0,00**	1-5 4-5
		Pasör Çaprazı[4]	38	36,8				
		Libero[5]	50	41,2				
Takım Birlikteliği Envanteri	Grup Bütünlüğü - Görev	Pasör[1]	50	38,2				
		Smaçör[2]	104	38,6				
		Orta Oyuncu[3]	68	38,9	1,12	130	0,35	-
		Pasör Çaprazı[4]	38	38,2				
		Libero[5]	50	40,2				
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	Pasör[1]	50	26,3				
		Smaçör[2]	104	27,3				
		Orta Oyuncu[3]	68	27,8	0,75	121	0,55	-
		Pasör Çaprazı[4]	38	26,9				
		Libero[5]	50	28,4				
	TOPLAM SKOR	Pasör[1]	50	132,9				
		Smaçör[2]	104	134,1				
		Orta Oyuncu[3]	68	135,8				
		Pasör Çaprazı[4]	38	132,2	1,19	128	0,31	-
		Libero[5]	50	140,2				

Tablo 6'da katılımcıların oynadıkları mevkii değişkenine göre ölçek puanları değerlendirildiğinde; Takım Birlikteliği Envanteri alt boyutlarından Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal alt boyutunda, Pasör – Libero grupları ile Pasör Çaprazı – Libero grupları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Buna göre Pasör Çaprazı mevkisindeki oyuncuların ortalama puanları diğer mevkilere göre anlamlı derecede yüksek olarak belirlenmiştir. Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal alt boyutunda, Grup Bütünlüğü-Sosyal alt boyutunda ölçeğin toplam skorlarında 13-15 (Yıldızlar) kategorisi lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği alt boyutlarından Rolün Gerektirdiklerini Bilme alt boyutunda Pasör – Smaçör grupları ile Pasör – Pasör Çaprazı grupları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 6. Katılımcıların Voleybola Başlama Kategorilerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Değişkenler	N	x̄	F	df1	df2	p	Fark
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	7-12 (Küçükler)[1]	188	11,7	5,36	2	91,5	**0,00**	1-3
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	12,2					
		15-17 (Gençler)[3]	36	13,3					
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	7-12 (Küçükler)[1]	188	25,6	0,29		87,3	0,74	-
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	25,6					
		15-17 (Gençler)[3]	36	25,3					
	TOPLAM SKOR	7-12 (Küçükler)[1]	188	37,3	2,79		92,5	0,06	-
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	37,7					
		15-17 (Gençler)[3]	36	38,7					
Takım Birlikteliği Envanteri	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	7-12 (Küçükler)[1]	188	30,1	0,55		91,6	0,85	-
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	29,9					
		15-17 (Gençler)[3]	36	29,9					
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	7-12 (Küçükler)[1]	188	38,9	0,92		92,2	0,72	-
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	39,3					
		15-17 (Gençler)[3]	36	38,6					
	Grup Bütünlüğü - Görev	7-12 (Küçükler)[1]	188	38,7	3,06		105,8	0,06	-
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	38,3					
		15-17 (Gençler)[3]	36	40,3					
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	7-12 (Küçükler)[1]	188	27,2	2,55		106,3	0,08	-
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	27,1					
		15-17 (Gençler)[3]	36	28,9					
	TOPLAM SKOR	7-12 (Küçükler)[1]	188	134,7	2,36		107,1	0,09	-
		13-15 (Yıldızlar)[2]	86	133,7					
		15-17 (Gençler)[3]	36	139,5					

Tablo 6'da katılımcıların voleybola başlama yaş kategorisi değişkenine göre ölçek puanları değerlendirildiğinde; Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği alt boyutlarından Rolün Gerektirdiklerini Bilme alt boyutunda 7-12 (Küçükler) ile 15-17 (Gençler) grupları arasında 15-17 (Gençler) grubu lehine anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Ölçeğin diğer alt boyutlarında ve Takım Birlikteliği Envanteri'nde gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Aynı Takımda Oynama Sürelerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Değişkenler	N	x̄	df	t	p
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	2 seneden az[1]	134	12,8	308	4,18	**0,00**
		2 seneden çok[2]	176	11,4			
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	2 seneden az[1]	134	25,4	308	-1,15	0,25
		2 seneden çok[2]	176	25,7			
	TOPLAM SKOR	2 seneden az[1]	134	38,2	308	2,86	**0,02**
		2 seneden çok[2]	176	37,1			

Takım Birlikteliği Envanteri	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	2 seneden az[1]	134	30,4	308	1,36	0,17
		2 seneden çok[2]	176	29,7			
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	2 seneden az[1]	134	39,5	308	1,56	0,11
		2 seneden çok[2]	176	38,6			
	Grup Bütünlüğü - Görev	2 seneden az[1]	134	40,2	308	3,93	**0,01**
		2 seneden çok[2]	176	37,8			
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	2 seneden az[1]	134	27,9	308	1,45	0,14
		2 seneden çok[2]	176	26,9			
	TOPLAM SKOR	2 seneden az[1]	134	138,7	308	3,12	**0,00**
		2 seneden çok[2]	176	132,2			

Tablo 7'de katılımcıların aynı takımda oynama süresi değişkenine göre ölçek puanları değerlendirildiğinde; Takım Birlikteliği Envanteri alt boyutlarından Grup Bütünlüğü-Görev alt boyutunda ve ölçeğin toplam skorlarında 2 seneden az oynama geçmişine sahip sporcular lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Ayrıca Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği alt boyutlarından Rolün Gerektirdiklerini Bilme alt boyutunda ve toplam skorlarında 2 seneden az oynama geçmişine sahip sporcular lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05).

Tablo 8. Katılımcıların Maç Tecrübelerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Değişkenler	N	x̄	df	t	p
Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği	Rolün Gerektirdiklerini Bilme	50 maçtan az[1]	204	12,6	308	5,48	**0,00**
		50 maçtan çok[2]	106	10,8			
	Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü	50 maçtan az[1]	204	25,5	308	-0,68	0,49
		50 maçtan çok[2]	106	25,7			
	TOPLAM SKOR	50 maçtan az[1]	204	38,2	308	4,22	**0,00**
		50 maçtan çok[2]	106	36,5			
Takım Birlikteliği Envanteri	Bireysel Çekicilik Grup-Görev	50 maçtan az[1]	204	30,0	308	0,11	0,90
		50 maçtan çok[2]	106	30,0			
	Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal	50 maçtan az[1]	204	39,4	308	1,64	0,10
		50 maçtan çok[2]	106	38,4			
	Grup Bütünlüğü - Görev	50 maçtan az[1]	204	39,1	308	1,19	0,23
		50 maçtan çok[2]	106	38,3			
	Grup Bütünlüğü - Sosyal	50 maçtan az[1]	204	27,5	308	0,59	0,55
		50 maçtan çok[2]	106	27,1			
	TOPLAM SKOR	50 maçtan az[1]	204	135,7	308	0,91	0,35
		50 maçtan çok[2]	106	133,7			

Tablo 8'de katılımcıların oynadıkları toplam maç sayısı değişkenine göre ölçek puanları değerlendirildiğinde; Sporcularda Rol Belirsizliği Ölçeği alt boyutlarından Rolün Gerektirdiklerini Bilme alt boyutunda ve toplam skorlarında 50 maçtan az maça çıkan grubun ortalama puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Takım Birlikteliği Envanteri alt boyutlarında ve ölçeğin toplam skorlarında gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 9. Sporcularda Rol Belirsizliği – Takım Birlikteliği Pearson Korelasyon Analizi

		1	2	3	4	5	6	7	8
Rolün Gerektirdiklerini Bilme (1)	r	—							
	p	—							
Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü (2)	r	-0,28	—						
	p	0,13	—						
Sporcularda Rol Belirsizliği (3)	r	0,80***	0,51***	—					
	p	**0,00**	**0,00**	—					
Bireysel Çekicilik Grup-Görev (4)	r	-0,12	-0,31***	-0,21	—				
	p	0,23	**0,00**	0,23	—				
Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal (5)	r	-0,17	-0,36***	-0,33***	-0,47***	—			
	p	0,19	**0,00**	**0,00**	**0,00**	—			
Grup Bütünlüğü - Görev (6)	r	-0,12	-0,45***	-0,43***	0,57	0,41	—		
	p	0,06	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	—		
Grup Bütünlüğü - Sosyal (7)	r	0,14	-0,35***	-0,22***	0,48***	0,47***	0,65***	—	
	p	0,48	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	—	
Takım Birlikteliği Envanteri (8)	r	0,18	-0,39***	-0,44***	0,72***	0,49***	0,93***	0,81***	—
	p	0,32	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	—

Tablo 9 incelendiğinde; Takım Birlikteliği Envanteri toplam skorlarının, Rol Sorumluluğu ve Performans Ölçütü alt boyutuyla ($r= 0,39$, $p= 0.00$) zayıf düzeyde negatif yönlü, Sporcularda Rol Belirsizliği ölçeği toplam skorlarıyla ($r= 0,44$, $p= 0.00$) orta düzeyde negatif yönlü ilişki gösterdiği saptanmıştır. Bu sonuçlara göre özellikle bireysel ve grup düzeyindeki sosyal bağlar ile görev bütünlüğü üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu durum, sporcuların rollerini benimseyip performans kriterlerini anlamasının, takım içinde uyumu artırdığını düşündürmektedir.

Ayrıca Sporcuların rolleri hakkında belirsizlik yaşamaları, takım içindeki sosyal etkileşimleri, ortak hedeflere yönelik çalışmayı ve genel olarak takım bütünlüğünü olumsuz etkilemektedir. Bu durum, rol belirsizliğinin takım performansını olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündürmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma, voleybol altyapı takımlarında rol belirsizliği ve takım bütünlüğü arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, hem bireysel hem de takım dinamikleri açısından önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Aşağıda, her bir bulgu detaylı bir şekilde literatürle ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular;

Kadın ve erkek sporcuların takım bütünlüğü ve rol belirsizliği algılarındaki cinsiyet farkları, literatürdeki önceki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Bu çalışmada, kadın sporcuların takım bağlılığı envanterinin alt boyutları ve toplam puanlarında erkeklere kıyasla daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Buna karşın, sporcuların rol belirsizliği ölçeğinin alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular, farklı çalışmaların sonuçlarıyla desteklenebilir.

Kadın sporcuların takım bütünlüğü algısının erkeklerden daha yüksek olmasının, kadınların sosyal bağlarını güçlendirme ve gruba aidiyet geliştirme eğiliminden kaynaklandığı söylenebilir. Carron ve Brawley (2000) tarafından yapılan çalışmalarda, kadın sporcuların sosyal motivasyonlarının ve takım içindeki etkileşimlerinin erkeklere göre daha belirgin olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, kadınların, takım içindeki sosyal ilişkileri destekleyici davranışlar sergileme eğiliminde oldukları, bu nedenle sosyal bağlarını daha güçlü hissettikleri belirtilmiştir (Eagly & Wood, 2012).

Takım bütünlüğü boyutlarında gözlemlenen bu farklılıklar, kadınların grup içindeki sosyal rollerine daha fazla değer atfettikleri ve işbirliğine yönelik daha güçlü bir tutum sergiledikleri gerçeğiyle açıklanabilir. Brawley, Carron ve Widmeyer (1993) kadınların sosyal bağlar ve grup dinamikleri konusunda erkeklerden farklı bir motivasyon yapısına sahip olduklarını ileri sürmektedir. Bu durum, kadın sporcuların bireysel hedefler yerine grup hedeflerine daha fazla odaklanmalarına yol açabilir (Allen vd., 2000).

Rol belirsizliği konusunda cinsiyet farkı gözlemlenmemesi, rol belirsizliği algısının, sporcuların cinsiyetinden bağımsız olarak, takım içindeki bireysel rollerin, beklentilerin ve iletişim süreçlerinin netliğiyle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

Beauchamp ve Bray (2001) tarafından geliştirilen "Rol Belirsizliği Ölçeği" ile yapılan çalışmalarda, bu değişkenin genellikle takım liderlerinin iletişim stratejileri ve bireysel algılar tarafından etkilendiği vurgulanmıştır.

Bu bulgular, kadın sporcuların takım bütünlüğü bağlamında sosyal dinamiklere daha güçlü bir eğilim gösterdiğini, ancak rol belirsizliğinin cinsiyet farklarından daha az etkilendiğini ortaya koymaktadır. Weinberg ve Gould (2011), sporcuların takım içindeki rol netliğinin, cinsiyet fark etmeksizin, performans ve memnuniyet seviyeleri üzerinde kritik bir etki yarattığını belirtmektedir. Bu durum, hem erkek hem de kadın sporcuların rol algılarının, bireysel becerileri ve takım içindeki etkileşimleri doğrultusunda şekillendiğini desteklemektedir.

Sonuç olarak, kadın sporcuların sosyal bağlara erkeklerden daha fazla değer verdiği görülse de, rol belirsizliği algısında cinsiyet temelli bir farkın olmaması, takım içi dinamiklerin daha çok bireysel algılarla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürdeki bu bulgular, spor takımlarındaki cinsiyet farklarını anlamak ve takım dinamiklerini optimize etmek için önemli bir temel sunmaktadır.

Yaş değişkenine ilişkin bulgular;

Katılımcıların yaş kategorisine göre takım bağlılığı ve rol belirsizliği ölçeği puanlarındaki farklılıklar, spor deneyimi, sosyal dinamikler ve gelişim süreçleri ile ilgili literatür bulgularıyla desteklenebilir. Bu çalışmada, 13-15 yaş grubundaki (yıldızlar) sporcuların, 15-17 yaş grubundaki (gençler) sporculardan hem takım bütünlüğü algısı hem de rol belirsizliği algısında bazı alt boyutlarda daha yüksek puanlar aldığı gözlemlenmiştir.

Takım bağlılığı bağlamında, genç sporcuların daha güçlü sosyal bağları ve grup görevine bağlılıkları, bu yaş grubundaki bireylerin sosyal etkileşimlere daha açık olmaları ve akran ilişkilerine daha fazla önem vermeleriyle ilişkilendirilebilir (Carron vd., 2005). Bu durum, yıldız kategorisindeki sporcuların hem bireysel hem de grup düzeyinde daha yoğun bir sosyal aidiyet duygusu yaşadıklarını göstermektedir. Gould ve Carson (2008), ergenliğin erken dönemlerinde sporcuların grup dinamiklerine daha kolay uyum sağladıklarını ve sosyal bağların bu yaş grubunda kritik bir motivasyon kaynağı olduğunu belirtmiştir.

Bireysel çekicilik grubu-sosyal ve bireysel çekicilik grubu-görev alt boyutlarında yıldız kategorisinin lehine bulunan farklar, bu yaş grubundaki sporcuların takım içindeki rollerini ve görevlerini daha olumlu algıladığını göstermektedir. Weinberg ve Gould (2011), genç sporcuların takım içinde aidiyet ve katkı algılarının daha yüksek olduğunu ve bunun motivasyonel avantajlar sağlayabileceğini ifade etmektedir. Özellikle, yıldız yaş grubunun sosyal etkileşimlere daha duyarlı olmalarının, takım bağlılığı algısını güçlendiren bir faktör olarak değerlendirilebileceği söylenebilir (Horn, 2008).

Rol belirsizliği açısından ise, yıldız kategorisindeki sporcuların "Rolün Ne Gerektirdiğini Bilme" alt boyutunda daha düşük bir netlik algısına sahip olmaları, bu yaş grubundaki sporcuların rollerini ve sorumluluklarını anlamakta zorluk yaşadıklarını göstermektedir. Beauchamp ve Bray (2001), rol netliğinin doğrudan takım liderliği ve iletişim süreçleri ile ilişkili olduğunu ve genç sporcuların bu boyutta zorluk yaşayabileceğini, çünkü genellikle daha az deneyime sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Bununla birlikte, ölçeğin diğer alt boyutlarında ve toplam puanlarda anlamlı bir farkın bulunmaması, rol belirsizliği algısının yaş kategorisinden bağımsız olarak belli bir düzeyde kaldığını göstermektedir. Bu durum, sporcuların rollerine dair algılarının, takım liderlerinin iletişim becerilerine, antrenörlerin rehberliğine ve takım kültürüne daha fazla bağlı olduğunu desteklemektedir (Riemer & Chelladurai, 1995).

Sonuç olarak, yıldız kategorisindeki sporcuların takım bütünlüğü alt boyutlarındaki farkları, bu yaş grubunun sosyal bağlarını güçlendirmeye yönelik eğilimleriyle uyumludur. Rol belirsizliğindeki farklar ise genç sporcuların görevlerini ve sorumluluklarını anlamada daha fazla desteğe ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, takımların yaş kategorilerine göre farklı stratejiler geliştirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Örneğin, yıldız yaş grubundaki sporcular için görev netliğini artırmaya yönelik uygulamaların geliştirilmesi ve daha genç yaş grubundaki sporcuların sosyal bağlarının sürdürülebilirliğine odaklanılması önemlidir.

Oyun pozisyonuna ilişkin bulgular;

Katılımcıların takım bütünlüğü ve rol belirsizliği algıları, voleybolun farklı pozisyonlarının gerektirdiği roller, sorumluluklar ve sosyal dinamikler ışığında yorumlanabilir.

Takım Bağlantısı Envanteri'nin "Bireysel Çekicilik Grubu-Sosyal" alt boyutunda, pasör-önder ile libero arasındaki anlamlı fark, takım içindeki pozisyonların sosyal etkileşim ve bağlılık seviyeleri ile ilişkili olabilir. Pasörler, takımın oyun kurucusu olarak hem teknik hem de sosyal anlamda takım üyeleriyle yakın iletişim halindedir. Libero pozisyonundaki oyuncuların bu bağlamda daha yüksek puan alması, savunma katkılarının daha görünür ve takım arkadaşları tarafından daha çok takdir edilmesinden kaynaklanıyor olabilir (Beauchamp & Bray, 2001). Ayrıca, Carron ve Brawley (2012), takım sporlarında sosyal ilişkililiğin, özellikle daha az bireysel başarıya dayalı pozisyonlarda grup bağlılığı duygusunu artırabileceğini belirtmişlerdir.

"Rolün Ne Gerektirdiğini Bilme" alt boyutundaki pasör, smaçör ve pasör-önder grupları arasındaki farklar, bu pozisyonların oyunda farklı derecelerde rol netliği gerektirmesiyle açıklanabilir. Pasörlerin takımın lideri olarak açık sorumluluklar üstlenmeleri, rol netliği algısını artırabilir. Ancak, Beauchamp ve Bray (2001) tarafından da belirtildiği gibi, rol netliği algısı, özellikle smaçör gibi ofansif odaklı pozisyonlarda daha düşük olabilir çünkü oyuncular farklı durumlardan uyum sağlamak zorundadır.

Pasör çaprazının "Bireysel Çekicilik Grubu-Sosyal" alt boyutunda diğer pozisyonlara göre daha yüksek puan alması, bu pozisyonun genellikle ofansta kilit rol oynamasıyla ilişkilendirilebilir. Hem liderlik hem de takım içi başarıya olan doğrudan katkıları, sosyal kabulü artırabilir ve takım içinde daha güçlü sosyal bağlar geliştirebilir (Horn, 2008). Ayrıca, bu durum, sosyal desteğin ve aidiyetin performans üzerindeki etkisini vurgulayan Weinberg ve Gould (2011) çalışmalarını desteklemektedir.

Libero oyuncularının, diğer pozisyonlara göre sosyal grup bağlarında daha yüksek puan alması, savunma pozisyonlarının takımın başarısına katkısının görünmeyen yanlarını açıklayabilir. Bu rolün takım arkadaşları tarafından daha çok

takdir edilmesi, bu oyuncuların sosyal bağlarını güçlendirebilir (Carron vd., 2005). Ancak, Riemer ve Chelladurai (1995), farklı pozisyonların psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının, pozisyonlar arasındaki bağlılık algısını etkileyebileceğini belirtmiştir.

Bu bulgular, takım içindeki pozisyonların sadece fiziksel ve teknik gereksinimlerle değil, aynı zamanda sosyal dinamikler ve liderlik rollerine dayalı olarak şekillendiğini göstermektedir. Pozisyonlar arasındaki farklar, antrenörlerin ve yöneticilerin, bireysel pozisyonların gereksinimlerine uygun rol netliği ve sosyal destek stratejileri geliştirmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, pasör çaprazı oyuncularının rol netliğini artırmaya yönelik özel eğitimler verilebilir, liberos ve pasörler için ise sosyal bağlılıklarını sürdürmek ve güçlendirmek adına takım çalışması önerilebilir.

Voleybola başlama yaş kategorisine ilişkin bulgular;

15-17 yaş grubunun, 7-12 yaş grubuna kıyasla "Rolün Ne Gerektirdiğini Bilme" alt boyutunda anlamlı derecede daha yüksek puan alması, sporcuların daha geç yaşta başladıklarında rol gereksinimlerini daha net anlayabildiklerini göstermektedir. Bu durum, sporcuların yaşlarının olgunlukları ve bilişsel kapasiteleri üzerindeki etkisiyle açıklanabilir. Horn (2008), ergenlik dönemi boyunca bilişsel gelişimin, bireylerin görev ve sorumlulukları anlamasında daha etkili olduğunu belirtmiştir.

Literatürde, daha geç yaşta spora başlayan bireylerin spor kültürüne ve takım içi dinamiklere daha hızlı adapte oldukları sıklıkla vurgulanmıştır. Weinberg ve Gould (2011), spora geç yaşta başlayan bireylerin, daha gelişmiş sosyal becerileri sayesinde rollerini daha net anladıklarını ifade etmektedir. Benzer şekilde, Beauchamp ve Bray (2001), yaşın artmasıyla birlikte sporcularda rol netliği algısının güçlendiğini ve bunun takım içindeki işleyişi olumlu yönde etkilediğini vurgulamışlardır.

Takım Bağlantısı Envanteri'ndeki yaş grupları arasındaki anlamlı farkların bulunmaması, takım içindeki sosyal dinamiklerin, başlama yaşıyla bağımsız olarak geliştiğini göstermektedir. Carron ve Brawley (2012), takım bağlılığının, bireylerin yaşından çok takım içindeki sosyal etkileşimler ve paylaşılan hedeflerle şekillendiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların takımla geçirdiği sürenin sosyal bağları güçlendirme ve takım bütünlüğünü sağlama konusunda belirleyici bir faktör olduğu söylenebilir.

15-17 yaş grubundaki sporcuların "Rolün Ne Gerektirdiğini Bilme" alt boyutunda daha yüksek puan alması, geç yaşta spora başlayan bireylerin genellikle daha bilinçli ve hedef odaklı bir yaklaşımla takımlara katıldıklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, bu yaş grubunun özellikle spora başlamadan önceki yaşam deneyimlerinden faydalanarak daha hızlı adapte olmalarıyla ilgili olabilir. Horn ve Smith (2002), sporcularda geç yaşta edinilen deneyimlerin, takım içindeki rol dağılımını anlamada ve uyum sağlama konusunda etkili olduğunu önermiştir.

Öte yandan, 7-12 yaş grubundaki sporcuların bilişsel ve sosyal gelişim süreçlerinin henüz tamamlanmamış olması, bu grubun rol gereksinimlerini daha düşük bir seviyede algılamalarına neden olabilir. Gould ve Weiss (1981), çocukların bilişsel seviyelerinin, karmaşık görevler ve rol beklentilerini anlamada sınırlayıcı olabileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, genç yaş grubundaki sporcuların daha net ve basitleştirilmiş görev tanımlamalarıyla desteklenmesi önerilmektedir.

Takım bağlılığı ölçümlerinde anlamlı farkların bulunmaması, takım sporlarındaki ilişkililiğin, başlama yaşından ziyade grup süreçleriyle şekillendiğini desteklemektedir.

Riemer ve Chelladurai (1995), takım sporlarındaki birliğin, ortak hedefler ve grup bütünlüğü gibi faktörlerle güçlendiğini ve bu süreçlerin bireylerin başlama yaşına bağlı olarak gelişebileceğini belirtmişlerdir.

Genel olarak, bu sonuçlar, geç yaşta spora başlayan sporcuların rol belirsizliği algısını azaltmada avantajlı olabileceğini, ancak takım bağlılığı gibi sosyal dinamiklerin yaşa bağlı olarak farklılık göstermediğini göstermektedir. Antrenörlerin, genç yaş grubundaki sporcular için görev ve rol tanımlarını daha net bir şekilde yapmaları, bu grubun takım içi adaptasyon süreçlerini hızlandırabilir. Ayrıca, farklı yaş grupları için eğitim ve iletişim stratejilerinin geliştirilmesi, bireysel gelişim ve takım dinamiklerinin dengeli bir şekilde desteklenmesini sağlayabilir.

Aynı takımda oynama sürelerine ilişkin bulgular;

Rol Belirsizliği Ölçeği sonuçlarına göre, aynı takımda 2 yıldan az süredir oynayan sporcuların "Rolün Ne Gerektirdiğini Bilme" alt boyutunda ve toplam puanlarında daha yüksek skorlar alması, kısa süreli takım üyeliğinin rol algısını

güçlendirdiğini göstermektedir. Bu durum, sporcuların yeni bir takıma katıldıklarında görev ve sorumluluklarını daha nvdgıladıklarını gösterebilir. Weinberg ve Gould (2011), bireylerin yeni bir ortama girdiklerinde yüksek öğrenme motivasyonuna sahip olduklarını ve bu nedenle rol netliğinin başlangıç dönemlerinde daha yüksek olabileceğini belirtmişlerdir.

Uzun süre aynı takımda oynayan sporcuların rol belirsizliği puanlarının daha düşük olması, bu sporcuların zamanla takım içindeki rollerine ilişkin algılarında bir karışıklık yaşadıklarını gösterebilir. Bu durum, sorumlulukların belirsizliği veya uzun süreli ilişkiler nedeniyle rollerin değişkenliği ile açıklanabilir. Beauchamp ve Bray (2001), zaman içinde rol değişikliklerinin ve beklentilerin çeşitlenmesinin, sporcularda rol belirsizliğini artırabileceğini ifade etmişlerdir.

Takım Bütünlüğü Envanteri'ndeki sonuçlar, aynı takımda 2 yıldan az süredir oynayan sporcuların "Grup Bütünlüğü-Görev" alt boyutunda ve toplam puanlarında daha yüksek skorlar almalarının, yeni katılanların görev odaklı bir yaklaşım benimsemeleriyle ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Carron ve Brawley (2012), takım birliğinin, bireylerin paylaşılan görevler ve ortak hedefler etrafında şekillendiğini ve yeni üyelerin bu sürece daha yoğun katılım gösterdiğini belirtmişlerdir.

Öte yandan, aynı takımda 2 yıldan fazla süre oynayan sporcuların grup bütünlüğü algısındaki düşüş, bu grubun sosyal bağlar yerine bireysel hedeflere odaklanmış olabileceğini düşündürmektedir. Benzer şekilde, Riemer ve Chelladurai (1995), takım sürekliliğinin sosyal bağları güçlendirdiğini, ancak zamanla monotonluk ve bireysel hedeflerin ön plana çıktığını vurgulamışlardır.

Bu bulgular, uzun süreli takım üyeliğinin, özellikle grup içi roller ve takım dinamikleri açısından yeniden değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Gould ve Weiss (1981), takım içi etkileşimlerin zamanla monotonlaşabileceğini ve bunun grup bütünlüğü üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle, antrenörlerin, uzun süre aynı takımda oynamış sporcuların rol algılarını taze tutmak ve takım bağlarını güçlendirmek için yeni görevler ve sorumluluklar tanımlamaları önerilmektedir.

Sonuç olarak, araştırma, kısa süreli takım üyeliğinin hem rol netliği hem de grup bütünlüğü açısından avantajlar sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, sporcuların rollerini net bir şekilde anlamaları ve takım bütünlüğünü sürdürmeleri için takım içi iletişimin sürekli olarak desteklenmesi ve rollerin açıkça tanımlanması gerektiğini göstermektedir.

Maç deneyimlerine ilişkin bulgular;

Bulgular, 50 maçtan az deneyimi olan sporcuların "Rolün Ne Gerektirdiğini Bilme" alt boyutunda ve toplam rol belirsizliği puanlarında anlamlı derecede daha yüksek puan aldığını göstermektedir. Daha az maç yapan sporcuların rol netliği algısının yüksek olması, bu grubun takımda belirgin görev ve sorumluluklarla destekleniyor olabileceğini veya yeni oldukları için daha açık talimatlar alıyor olabileceklerini düşündürmektedir. Weinberg ve Gould (2011), deneyimsiz sporcuların açık rehberlik ve destekle daha iyi yönlendirilebileceğini belirtmişlerdir.

Daha fazla maç deneyimi olan sporcuların düşük rol belirsizliği puanları, bu grubun deneyimlerine dayalı olarak rol beklentilerini daha iyi anlamalarıyla ilişkilendirilebilir. Beauchamp ve Bray (2001), sporcuların deneyim kazandıkça takım içinde daha bağımsız hale geldiklerini ve rollerini daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu durum bazen aşırı güvene yol açarak net rehberlik ihtiyacını azaltabilir ve takım dinamiklerini karmaşıklaştırabilir.

Takım Birliği Envanteri sonuçlarında gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmaması, maç deneyiminin takım bütünlüğü algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Carron ve Brawley (2012), takım bütünlüğünün genellikle ortak hedefler ve sosyal bağlarla inşa edildiğini, bireysel deneyimlerin bu algıyı tek başına şekillendirmediğini vurgulamışlardır. Ancak, daha az deneyime sahip sporcuların bireysel çekicilik algısının nispeten yüksek olması, yeni üyelerin grup içinde kendilerini daha kabul ettirme eğilimleriyle ilişkili olabilir.

Riemer ve Chelladurai (1995), sporcuların bireysel ve sosyal çekicilik algılarının genellikle takım içindeki rollerine ve liderlik yapılarına bağlı olarak şekillendiğini belirtmişlerdir. Bu bulgu, deneyim seviyelerinin bu tür algılar üzerindeki etkisinin sınırlı olmasını açıklayabilir. Ayrıca, daha fazla deneyimi olan sporcuların sosyal ve görev odaklı grup bütünlüğü puanlarında fark olmaması, takım

üyelerinin uzun vadeli etkileşimlerinin daha stabil bir yapı oluşturduğunu düşündürmektedir. Gould ve Weiss (1981), bir takımda uzun vadeli etkileşimlerin monotonluk yaratabileceğini ve bunun bireysel algıları sınırlayabileceğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, bulgular, sporcuların maç deneyimlerinin rol belirsizliği algısını etkilediğini ancak takım bütünlüğü üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını göstermektedir. Daha az deneyime sahip sporcuların rehberlik ve net rollerden faydalandığı, deneyimli sporcuların ise bu konuda daha bağımsız olduğu görülmektedir. Ancak, bu durum takım dinamiklerini destekleme açısından dikkatle ele alınmalıdır. Antrenörlerin, tüm sporcuların takım içinde net roller üstlenmelerini sağlamak ve grup bütünlüğünü korumak için sürekli rehberlik ve iletişim sağlamaları önerilmektedir.

Rol Belirsizliği ve Takım Birlikteliği arasındaki ilişki;

Araştırma sonuçları, sporculardaki rol belirsizliği ile takım bütünlüğü arasındaki negatif ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Bu bulgular, sporcuların rollerine dair algılarının, takım içindeki görev ve sosyal bağlamda bütünlük üzerindeki etkisini göstermektedir. Sporcuların rollerini net bir şekilde anlamaları, takım içindeki uyum, sosyal etkileşim ve genel takım performansı için kritik bir öneme sahiptir. Literatürde de bu durumu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır.

Beauchamp ve Bray (2001), sporcuların görev ve sorumluluklarının net bir şekilde belirlenmesinin takım uyumunu güçlendirdiğini ve kişiler arası işbirliğini artırdığını vurgulamışlardır. Rol belirsizliği, sporcular arasında güven eksikliğine ve yanlış anlamalara yol açabilir, bu da takım içi koordinasyonu zorlaştırır. Carron ve Brawley (2012), net roller ile takım içi iletişim ve işbirliğinin daha etkili bir şekilde sağlanabileceğini belirtmişlerdir.

Riemer ve Chelladurai (1995), sporculardaki rol belirsizliğinin motivasyon kaybına yol açtığını ve bunun sadece bireysel performansı değil, aynı zamanda takımın genel performansını da olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Özellikle, rol belirsizliği yüksek olduğunda, takım üyelerinin ortak hedeflere yönelik bağlılıkları zayıflar ve bu, doğrudan grup bütünlüğünü etkiler.

Takım içindeki sosyal bağların güçlendirilmesi, sporcuların hem bireysel hem de takım düzeyinde daha iyi performans göstermelerini sağlar. Weinberg ve Gould (2011), sporcuların görevlerini net bir şekilde anlamalarının, bireysel tatmin seviyelerini ve takım bağlılıklarını artırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca, sosyal bağların güçlendirildiği takımlarda bireylerin motivasyon seviyelerinin de arttığı görülmüştür (Bosselut & McLaren, 2012).

Eys ve Carron (2001) tarafından yapılan bir çalışmada, sporcuların rollerini anlamalarının, sosyal ve görev bağlamında grup bütünlüğünü güçlendirdiği belirtilmiştir. Grup üyelerinin görevlerini anlaması, takım içinde karşılıklı güveni artırarak hem bireysel hem de grup performansını olumlu yönde etkileyebilir. Karau ve Kelly (1992), liderlik davranışlarının ve rol netliğinin takım içi işbirliği ve sosyal bütünlük üzerindeki olumlu etkisini vurgulamışlardır.

Sporcuların rol belirsizliği yaşaması, ortak hedeflere yönelik çalışmayı zorlaştırabilir. Gould ve Weiss (1981), rol belirsizliğinin sadece bireysel tatmin seviyelerini değil, aynı zamanda takım performansını da olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu durum, sporcuların takımdaki rollerini net bir şekilde kabul etmelerinin, hem bireysel hem de takım düzeyinde başarıyı artırabileceğini göstermektedir.

Özellikle, bireysel rollerin netleştirilmesi, sporcular arasında görev ve sorumlulukların daha adil bir şekilde dağıtılmasını sağlar. Ayrıca, her bireyin takım içindeki performans kriterlerini anlaması, takımın genel sinerjisini artırır. Bosselut ve McLaren (2012), rol belirsizliğinin takım dinamiklerini zayıflatabileceğini ve performans hedeflerine ulaşmayı zorlaştırabileceğini belirtmişlerdir.

Liderlik, rol belirsizliğini azaltmada önemli bir faktördür. Chelladurai (2007), etkili liderlik davranışlarının, sporcuların rollerini daha iyi anlamalarına ve takım ile uyum içinde çalışmalarına katkı sağladığını vurgulamıştır. Antrenörlerin, sporcuların bireysel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak rollerin dağılımını net bir şekilde yapmaları önemlidir. Ayrıca, açık iletişim ve net performans beklentileri, sporcuların takım hedeflerine bağlılıklarını artırabilir (Jowett & Cockerill, 2003).

Antrenörlerin, sporcuların bireysel farklılıklarını dikkate alarak uygun roller belirlemelerinin, rol uyumu ve performans üzerinde olumlu etkiler yarattığı literatürde

sıkça tartışılmaktadır (Høigaard vd., 2006). Özellikle genç sporcularda rol belirsizliğinin yüksek olduğu durumlarda, bu durum sosyal bağlar ve motivasyon üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Bu bulgular, sporculardaki rol belirsizliğinin sadece bireysel performansı değil, aynı zamanda takım bütünlüğünü de olumsuz etkilediğini göstermektedir. Literatür, net roller ve açık performans kriterlerinin, sosyal bağları güçlendirdiğini ve takım hedeflerine olan bağlılığı artırdığını ortaya koymaktadır. Takım içi uyumu güçlendirmek için, antrenörlerin sporculara net roller sağlamaları ve iletişim stratejilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, rol belirsizliğini azaltmak, sporcuların takım içindeki katkılarını artırmak ve genel takım başarısını yükseltmek için önemli bir yoldur.

Sonuç olarak; Voleybol altyapı takımlarında rol belirsizliği ve takım bütünlüğü arasındaki ilişkilerin incelenmesi, sporcuların bireysel ve grup dinamiklerini çözümlemeye yönelik önemli bulgular sunmuştur. Araştırma sonuçları, rol belirsizliğinin sporcuların takım uyumu ve genel performansını olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Özellikle, sporcuların rollerine dair algılarının netliği, hem bireysel tatmin hem de grup dinamikleri açısından kritik bir öneme sahiptir.

Cinsiyet Değişkeni: Kadın sporcuların sosyal bağlarını güçlendirme ve takım sadakatini artırma eğiliminde oldukları bulunmuştur; diğer taraftan, rol belirsizliği algısının cinsiyetten bağımsız olarak şekillendiği gözlemlenmiştir. Bu durum, kadın sporcuların sosyal dinamiklere daha fazla değer verdiklerini ancak rol netliği ile ilgili süreçlerin bireysel algılar ve liderlik faktörleri tarafından belirlendiğini göstermektedir.

Yaş Değişkeni: Yıldız kategorisindeki (13-15 yaş) sporcuların, genç kategorisindeki (15-17 yaş) sporculardan daha fazla sosyal bağlara duyarlı oldukları ve takım içindeki aidiyet duygularının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak, yıldız kategorisindeki sporcuların daha yüksek rol belirsizliği algıları, bu yaş grubunda görev tanımlarının daha net yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Pozisyon Değişkeni: Sosyal bağlar ve rol netliği algıları açısından oynanan pozisyonlar arasında farklar gözlemlenmiştir. Libero ve pasör çaprazı gibi

pozisyonlardaki oyuncuların, takım bütünlüğü algısında diğer pozisyonlara göre daha yüksek puanlar almaları, bu pozisyonların takım içindeki sosyal rollerini yansıtmaktadır. Antrenörlerin, farklı pozisyonlardaki sporcuların ihtiyaçlarına uyumlu stratejiler geliştirmeleri önerilmektedir.

Başlama Yaşı ve Süresi: Voleybola geç yaşta başlayan sporcuların rol netliği algılarının daha yüksek olduğu, ancak başlama yaşının takım bağlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Aynı takımda oynama süresiyle ilgili bulgular, kısa süreli takım üyeliğinin hem rol netliği hem de görev odaklı takım bütünlüğü açısından avantajlar sağladığını göstermektedir. Uzun süre aynı takımda oynayan sporcuların ise sosyal bağlarını sürdürmede daha fazla desteğe ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Maç Deneyimi: Maç deneyimi az olan sporcuların rol netliği algılarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, deneyimsiz sporcuların daha açık rehberlik ve destekle yönlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ancak, maç deneyimi ile takım bütünlüğü algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Rol Belirsizliği ve Takım Bütünlüğü: Sporcuların rol belirsizliği ile takım bütünlüğü arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Sporcuların rollerine dair algılarının netleşmesi, takım içindeki sosyal bağları ve görev bütünlüğünü güçlendirir ve ortak hedeflere bağlılığı artırır. Antrenörlerin, etkili liderlik davranışları ve açık iletişim stratejileri ile rol belirsizliğini azaltmaları önerilmektedir.

Bu bulgular, altyapı voleybol takımlarındaki sporcuların rol netliğini artırarak takım bağlılıklarını güçlendirmeye yönelik stratejiler geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sporcuların bireysel farklılıkları ve pozisyon gereksinimlerini göz önünde bulundurarak iletişim ve liderlik süreçlerinin etkin bir şekilde yönetilmesi, hem bireysel hem de takım performansının iyileştirilmesinde önemli bir etki yaratabilir. Bu doğrultuda, sporcuların gelişimine ve takım başarısına katkı sağlanabilir.

Bu bulgular doğrultusunda araştırmanın önerileri şu şekilde sıralanabilir;

Rol Netliği Sağlama ve Liderlik Stratejileri: Antrenörler, sporcuların takım içindeki rollerini netleştirmek için açık iletişim ve rehberlik sağlamalıdır. Özellikle

yeni ve genç sporcular için görev ve sorumluluklar ayrıntılı bir şekilde açıklanmalı ve bu süreç düzenli geri bildirimlerle desteklenmelidir. Liderlik eğitimleri ve bireysel gelişim planları, sporcuların rollerini daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir.

Sosyal Bağları Güçlendirme ve Takım Dinamiklerini İyileştirme: Takım içindeki sosyal bağları güçlendirmek için işbirliğini ve takım ruhunu artıracak sosyal etkinlikler düzenlenmelidir. Özellikle kadın sporcuların daha güçlü sosyal bağlar kurma eğilimleri göz önünde bulundurularak, tüm sporcular için grup çalışmaları ve motive edici etkinlikler planlanabilir. Takım içindeki sosyal uyum, takım performansına olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Yaş ve Pozisyona Göre Farklılaştırılmış Yaklaşımlar: Sporcuların yaş grupları ve pozisyonlarına uygun özel stratejiler geliştirilmelidir. Genç sporcular için görev netliğini artırırken, deneyimli oyuncuların motivasyonunu sürdürebilmek için yeni sorumluluklar tanımlanmalıdır. Pozisyonların gerektirdiği liderlik ve sosyal bağlar desteklenmeli; pasörler için liderlik becerileri, libero ve pasör çaprazları için sosyal destek programları uygulanmalıdır.

Takım Bütünlüğünü Artırmaya Yönelik Sürekli Destek: Sporcuların takım içindeki aidiyet ve sadakatlerini artırmak için düzenli değerlendirme toplantıları yapılmalı, grup dinamiklerini güçlendiren çalışmalar hem sosyal hem de görev bağlamında uygulanmalıdır. Özellikle uzun süredir aynı takımda oynayan oyuncular için monotonluğu önlemek amacıyla rotasyon ve farklılaştırılmış görev dağılımları sağlanmalıdır. Takım içi iletişim stratejilerinin etkinliği sürekli olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Altıntaş, A., Aşçı, F. H., & Kin İşler, A. (2012). Sporcular için Rol Belirsizliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Spor Bilimleri Dergisi, 23(1), 12-24.

Ahrabi-Fard, I. (1999). Changing the scoring. Coaching Volleyball Official. Journal of the American Volleyball Coaches Association, Feb-Mar, 10–12.

Allen, J. B., & Howe, B. L. (1998). Player ability, coach feedback, and female adolescent athletes' perceived competence and satisfaction. Journal of Sport and Exercise Psychology, 20(3), 280–299. https://doi.org/10.1123/jsep.20.3.280

Aracı, H. (2001). Lise beden eğitimi ders programları. Ankara: Nobel Yayınevi.

Arif, A. P., & Sujarwo, S. (2021). Instrument validity and reliability confidence to jump serve in volleyball. JUARA, 7(1), 151-158.

Bahr, R., & Reeser, J. C. (2003). Injuries among world-class professional beach volleyball players: The Federation Internationale de Volleyball beach volleyball injury study. The American Journal of Sports Medicine, 31(1), 119-125.

Beauchamp, M. R., & Bray, S. R. (2001). Role ambiguity and role efficacy within interdependent teams. Small Group Research, 32(2), 203–219. https://doi.org/10.1177/104649640103200205

Bengü, M. (1983). Adam Voleybol (1. baskı). İstanbul: Adam Yayıncılık.

Bosselut, G., & McLaren, C. D. (2012). Exploring team dynamics: A multilevel analysis of team cohesion and performance. Journal of Sport Psychology, 34(1), 23–38.

Brawley, L. R., Carron, A. V., & Widmeyer, W. N. (1993). The nature of group cohesion in sport teams. Journal of Sport Psychology, 11(2), 61–78.

Carron, A. V., & Brawley, L. R. (2000). Cohesion: Conceptual and measurement issues. Small Group Research, 31(1), 89–106. https://doi.org/10.1177/104649640003100105

Carron, A. V., Widmeyer, W. N., & Brawley, L. R. (1985). The development of an instrument to assess cohesion in sport teams: The Group Environment Questionnaire. Journal of Sport Psychology, 7(3), 244–266.

Chelladurai, P. (2007). Leadership in sports. In G. Tenenbaum & R. C. Eklund (Eds.), Handbook of sport psychology (3rd ed., pp. 113–135). John Wiley & Sons.

Chahal, V., Kadam, K., & Kadam, G. (2023). Relationship of selected physical fitness components with the performance of volleyball player. International Journal of

Research Pedagogy and Technology in Education & Movement Sciences, 12(1), 96-100.

Çelenk, B. (1998). Manşet pas. Voleybol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 3(1), 16-22.

Çotuk, M., & Eralp, F. (2006). Voleybolda Temel Beceriler. İstanbul: Morpa Yayınları.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7

Dinçer, Ö. (2011). Bayan voleybolcularda egzersizin sinir sistemi üzerine etkilerinin plazma glukoz, insulin, kortizol, Braın Derıved Nörotopik Faktör (BDNF) ve Insulin Like Growth Faktör 1 (IGF-1) düzeyleri ile incelenmesi (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 288970)

Eagly, A. H., & Wood, W. (2012). Social role theory. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins (Eds.), Handbook of theories of social psychology (pp. 458–476). Sage. https://doi.org/10.4135/9781446249222.n22

Eren, M. (2010). Voleybol Sporu Büyük Erkek Kategorisinde Performans Parametrelerinin Incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 278790)

Eys, M. A., & Carron, A. V. (2001). Role ambiguity, task cohesion, and task self-efficacy. Small Group Research, 32(3), 356–373. https://doi.org/10.1177/104649640103200304

Fröhner, B., & Cengiz, A. (1999). Voleybol Oyun Kuramı ve Alıştırmaları. Ankara: Bağırgan Yayınevi.

Gould, D., & Carson, S. (2008). Life skills development through sport: Current status and future directions. International Review of Sport and Exercise Psychology, 1(1), 58–78. https://doi.org/10.1080/17509840701834573

Gould, D., & Weiss, M. R. (1981). The effects of social reinforcement on skill development: A developmental perspective. Journal of Sport Psychology, 3(1), 35–49.

Hocaoğlu-Coşkun, T. (2021). Profesyonel voleybol oyuncularında bağ kurmanın algılanan iş performansı ve iş doyumu üzerindeki etkisi: Kadın ve erkek voleybolu karşılaştırması (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Horn, T. S. (2008). Advances in sport psychology (3rd ed.). Human Kinetics.

Høigaard, R., Tofteland, I., & Ommundsen, Y. (2006). The effect of team cohesion on social loafing in relay teams. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 4(2), 211–222. https://doi.org/10.1080/1612197X.2006.9671798

Jowett, S., & Cockerill, I. M. (2003). Olympic medallists' perspectives of the athlete–coach relationship. Psychology of Sport and Exercise, 4(4), 313–331. https://doi.org/10.1016/S1469-0292(02)00011-0

Koçak, Ç. V. (2012). Londra Olimpiyat Oyunları bayanlar voleybol Avrupa kıta elemeleri final etabı müsabakalarında bazı fiziksel ve teknik değişkenlerin başarı ile ilişkisi (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 329012)

Lobietti, R. (2009). A review of blocking in volleyball: From the notational analysis to biomechanics. Journal of Human Sport and Exercise, 4(2), 93-100.

Ozawa, Y., Uchiyama, S., Ogawara, K., Kanosue, K., & Yamada, H. (2021). Biomechanical analysis of volleyball overhead pass. Sports Biomechanics, 20(7), 844-857.

Pakoğlu, B. (2019). Voleybol Efeler ve Sultanlar Ligleri 2017/2018 sezonu müsabakalarının analiz yöntemiyle incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Parsons, T. (1951). The social system. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203992327

Riemer, H. A., & Chelladurai, P. (1995). Leadership and satisfaction in athletics. Journal of Sport Management, 9(1), 71–85. https://doi.org/10.1123/jsm.9.1.71

Rizzo, J. R., House, R. J., & Lirtzman, S. I. (1970). Role conflict and ambiguity in complex organizations. Administrative Science Quarterly, 15(2), 150–163. https://doi.org/10.2307/2391486

Selinger, A., & Ackermann-Blount, J. (1986). Arie Selinger's power volleyball. New York: St. Martin Press.

Seminati, E., Marzari, A., Vacondio, O., & Minetti, A. E. (2015). Shoulder 3D range of motion and humerus rotation in two volleyball spike techniques: Injury prevention and performance. Sports Biomechanics, 14(2), 216-231.

Şenel, E. (2021). Profesyonel voleybol oyuncularında yeni tip koronavirüse (Covid-19) yakalanma kaygısı ile zihinsel dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 712422)

Tennant, M. (1986). Taktik açıdan voleybol takım oyunu. (Çev. Yılmaz E., & Kale R.). Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Tiryaki, S. E. (1999). Yeni başlayanlar için voleybol öğretimi. Ankara: Kırali Matbaası.

Tunçel, E. (2021). Kadınlar voleybol 1. Liginde oynayan profesyonel sporcuların voleybol branşına yönelmesinde aile, çevre ve toplum unsurlarının etkisinin araştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 668408)

Turner, R. H. (1990). Role-taking: Process versus conformity. Social Psychology Quarterly, 53(3), 207–213. https://doi.org/10.2307/2786951

Utami, I., Burhanuddin, S., & Sahabuddin, S. (2022). Implementation of a scientific approach using problem-based learning (PBL) models to improve learning outcomes of overhand pass in volleyball game. Competitor: Jurnal Pendidikan Kepelatihan Olahraga, 14(1), 115-134.

Vurat, M. (2000). Voleybol. Ankara: Bağırgan Yayınevi.

Weinberg, R. S., & Gould, D. (2011). Foundations of sport and exercise psychology (5th ed.). Human Kinetics.

Widmeyer, W. N., Brawley, L. R., & Carron, A. V. (1985). Group dynamics in sport. London, ON: Sports Dynamics.

Yıldızbaş, E. (2019). 10-14 yaş grubu erkek voleybolcularda bosu egzersizlerinin denge üzerine etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 543018)

Yolaç, A. (2020). Farklı voleybol liglerindeki takımlarda görev alan voleybol antrenörlerinin sosyo-ekonomik faktörler ve iyilik hali yönünden karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 630677)

Yusupovich, R. S. (2023). Development of volleyball sport and its importance for athletes. American Journal of Pedagogical and Educational Research, 12, 134-136.

Yüksek, Ş., & Çelik, B. (2009). Takım sporlarında takım bütünlüğünün ölçülmesine yönelik bir ölçek uyarlama çalışması. Spor Bilimleri Dergisi, 20(2), 35-48.

Yukelson, D. (1997). Principles of effective team building interventions in sport: A direct services approach at Penn State University. Journal of Applied Sport Psychology, 9(1), 73–96. https://doi.org/10.1080/10413209708415388.